

Carta de San Pablo a los ROMANOS

Saludo

¹ Y_u, Pablo cawāmech_u Jesucristore capaabojari majōc_u y_u āniña ati cartare cawoajou. Y_u beseri, y_u piijowī Dios, cū ya_u apóstol y_u caānipeere bo_u. Cū yaye queti camasārē cū canetōōrīqūē quetire y_u quetib_uj_u rotijowī Dios.

² Merē baip_ua, cū caquetib_uj_urotijorā cū yarā profeta majā ānana mena jūgori quetib_uj_ucūñāñupī camasārē cū ya tutip_u atie caroa quetire. ³ Atie y_u caquetib_uj_upree p_uame marī Pac_u Dios macā Jesucristo marī Quetiupa_u yaye queti, caroa queti niña. Mai, cū p_uame ati yepap_ure buia_u, ati rupa_u c_utiri buiayupi rey David ānacū pārāmirē bairo. ⁴ Cabero cū cariacoamiatac_uārē, Dios p_uame cū camasīrījē jūgori cū catioyupi Jesure. Bairi marī camasā p_uame tierie ñīñari, “Jesús, Dios macā catutua_u majū ñe ünie carasaec_u niñami,” marī cañmasīparore bairo ī, cū catioyupi. Tunu bairoa, “Cū cūā Dios cū caānajē c_utie nipetirijere cacāgo_u majū niñami,” marī cañmasīparore bairo ī, cū catioyupi Dios Jesure.

⁵ Dios p_uame Jesucristo jūgori y_u besewī. Cū ya_u apóstol paarique, caroa macāājē paarique majūrē y_u cūwī. Bairo y_u quetib_uj_u rotijowī ati um_urecóo macāāna nipetirop_u cū yaye nocārō caroa quetire tāgousari, cū carotirore bairo na caátiparore bairo ī. ⁶⁻⁷ Bairi m_ujāā, Roma macā macāāna cūārē

Jesucristo yarā mūjāā ānio joroque mūjāā ásupi Dios, tie caroa quetire mūjāā catāgoasaro jāgori. Butioro mūjāā maiñami. Cū ya poa cū cabeserica poa macāāna mūjāā ānio joroque mūjāā ásupi. Bairi mūjāārē ñiña: Marī Pacū Dios, bairi marī Quetiupā Jesucristo mena caroare mūjāārē na jonemoáto. Tunu bairoa caroa yericātaje cārē na jonemoáto, ñiña.

Pablo quiere visitar Roma

⁸ Caānijāgoro atiere mūjāārē yu quetibujūgoya mai: Nipetiropū macāāna useanirīqūē mena tāgonucūñama Jesucristo mena caroaro mūjāā catāgoñatutuānieri. Bairo tocānacāpua mūjāā cabaiānieri tāgori, yu pāame, “Jāā Pacū, mu ñujāñuña jāā mena,” ñinucūñia Diopure. Jesucristo jāgori bairo ñi jēninucūñia. ⁹ Nipetiriye yu catutuarije mena Dios cū carotirore bairo yu átinucūñia, cū macā yaye caroa quetire quetibujū. Bairi Dios pāame masiñami tocānacānia cūrē mūjāā yu cajēnibojanucūñi. ¹⁰ Apeye cārē atore bairo cū ñi jēninucūñia: “Mu caborije caāmata, yure Roma macāpū yu mu árotigu. Murē catāgoasarārē na ñiñagaya,” cū ñi jēninucūñia tocānacānia. ¹¹ Yoaro mūjāā tāpū yu ágatūgoña ãninucūñi. Mūjāā, to macāñnarē nemojāñurō Jesucristo mena catāgoñatutuarā mūjāā caānipeere bo, mūjāārē yu quetibujūnemogaya. Bairi mūjāā tāpū yu ágatūgoñanucūñi. ¹² Bairo mūjāārē ïgu ñiña: Yu, mūjāā cāñ, pāga nāgōñpua Jesucristo mena marī tāgoñatutuaya. Bairo marī catāgoñatutuarijere caroaro yerijōrō marī

caāmeoquetibujuparore bairo ī, mūjāā tūpū yu áganucūmiñā butioro.

13 Yu bairārē bairo caāna, atiere mūjāā camasīrō yu boyo: Ape yepaa macāāna judío majā caāmerārē na yu caquetibujuro tūgori bero, jīcāārā cū tāgoasancūñama Jesure. Torea bairo mūjāātū macāāna cūñā na catāgoasaparore bairo ī, mūjāā tūpū yu áganucūmiñā. Bairo áganucūmicūā, mūjāā tūpū yu ámasñētīñā mai. **14** Tocānacāāpūrea camasārē besericaro mano caroaro mena yu quetibuju rotiwī Dios: Marī yaye cabusurā, aperā marī yayerē cabusuenā, bueri majā camasīrā, aperā camasīēna cāārē nipetirore yu quetibuju rotijowī. **15** Bairi mūjāā ya macāāna Jesucristore catāgoasenañarē cū yaye quetire butioro na yu quetibujuganucūñā.

El poder del evangelio

16 Noa ūna camasā tie caroa quetire na catāgoasaata, na netōōgūmi Dios peeropū na caābujiopeere. Bairi tie caroa quetire di rāmū ūno yu quetibujuboboetiya. Caānijāgoro tie caroa quetire nipetiro judío majārē na quetibujajāgoyupa Jesujāā. Bairi āmerē yua judío majā caāmerā cāārē quetibujurā jāā átiya. **17** Atie queti bairo marī masīñā: “Jesucristo mena na catāgoñatutuari wāme mena jeto jāgori carorije cawapa cāgoenarē bairo na ñāñami Dios,” marī ī masīñā. Torea bairo na ñāñami cū mena catāgoasajāgorārē. Atiere torea bairo ī quetibuju woatuyayupa tirāmūpūre: “Cañuñārē, cū mena catāgoñatutuaū cū caānie jāgori, ‘Ñe ūnie

carorije cawapa cāgoecʉ niñami,’ qūñi ññagʉmi Dios,” ī woatuyupa Dios ya tutipʉ.

La culpa de la humanidad

18 Bairi bairo baiya: Marī Pacʉ Dios ʉmʉrecóopʉ caācʉ ati yepa macāāna cañuena, cariape caátiāmerārē roro popiye na tāmʉo joroque na átimasññami. Na pʉame roro na caátie mena aperārē caroa cariape quetire na tāgoʉsaetio joroque na átiyama aperā camasārē. **19** Bairo na caátimiatacʉārē, Dios pʉame nipetiro camasārē cʉ caátiānierē na camasīrō boyami. Merē cʉ camasīrījērē na ññoñupī. Na, cañuena cʉārē tiere na ññoñupī. **20** Caānijʉgoripaʉpua nipetiro camasā ññajʉgoasúpa ati yepa, ati ʉmʉrecóo, caāno cārō Dios cʉ caqūñenorīqūērē. Tiere cañarā majū ãnirī Diore ññaetimirācʉā, “Ati ʉmʉrecóore caqūñenorīcʉ Dios niñami. Cʉ catutuarije petietiya,” na caípea niña. Bairi, “‘¿Dios, cʉ ãnicʉtī? Yʉra mácʉmi,’ ī tāgoñarī mʉrē jāā ñroaepʉ,” Diore na caípee mee niña.

21 Bairo ñrīcārō mano merē caroaro majū cʉ caānierē masiñama. Bairo cʉ masiñirācʉā, “Ãniñami Dios ati ʉmʉrecóore caqūñenorīcʉ,” qūñi nucābʉgoetinucññama. Diore qūñroagaetiyama. Tunu bairoa tocānacā rʉmʉ camasārē na cʉ cañaricanugōmiatacʉārē, “Jāā mena mʉ ñujāñuña,” qūñi basapeogaetinucññama Diore. Nemojāñurō cañuena ãnirī ricaati majū tāgoñarīqūē jetore tāgoñanucññama. Torena, caroa macāājē cariape quetire tāgomasññama. **22** “Jāā, camasīrā majū jāā ãniña,” caírā nimirācʉā, catāgomasiñena majū niñama. **23** Bairo caāna ãnirī Dios tocānacā rʉmʉa caānicōñinucññare qūñroaetiyama. Bairo qūñroaetiri

yua, yuch, ñtā ūnie mena camasā bauriquere bairo cabaurārē na qūēnonucūñama. Camasā cayasiparā na caānimiatacūārē, na bauriquere bairo cabaurārē na īroanucūñama. Tunu macānacā macāāna minia, ãña, aperā waibhtoa bauriquere bairo cabaurā cāārē na qūēnorī na īroanucūñama.

24 Bairo cārē na caīroaetie wapa Dios cāā na piticōāñami. Na caboro carorije nipetirije na caátigarijere na áparo ī, na piticōāñami. Bairo na cā capitulo yua, na phame netōjāñurō roro caboborije ūnierē ãmeo átinucūñama. **25** Cariape macāājē quetibhjariquere tāgohsaricaro ūnorēā, ricaati roro ītorique majūrē tāgohsanucūñama. Tunu Diore qūiroaricaro ūnorēā, ati umhrecóo macāāna cā caqūēnorīcārā bauriquere bairo cabaurārē na īroanucūñama. Bairo na caīroamiatacūārē, Dios roque nipetirijere caátach cā caānoi tocānacā rāmha cā marī cabasapeocōā ninucūrō ūuñia. Bairoa to baiáto.

26 Bairo cūrē na caīroatie wapa Dios cāā na piticōāñami, na rupah caborore bairo carorije nipetirije na caátigarije caboborijere na áparo ī. Bairo na pitiri yua, carōmia, caāmha mena na caāmeo átiparo ūnorēā, ricaati na majū carōmia phugarāpha roro ãmeo átiepenucūñama. **27** Caāmha cāā na majū roro ãmeo átinucūñama. Roro átaje caboborije ūnie majūrē átinucūñama. Carōmia mena na caāmeo átiparo ūnorēā, na majū caāmha phugarāpha roro ãmeo átiepenucūñama. Bairo roro ána yua, na majū na rupahre rorije riaye to baio joroque átinucūñama.

28 Nipetirije cā caátajere ññamirācāā, Diore qūiroagaetyama. Bairo cā na caīroagaetie wapa,

Dios cūā na piticōāñami. “Na caboro roro ricaati na catāgoñarijē mena na tāgoña ãmarō,” ī, na piticōāñami. Bairo cū caáto, na p̄ame nemojāñurō roro átinucūñama. ²⁹ Nipetiri wāme carorijere caátinetōmajūcōärā niñama. Bairo caána ãnirī bopaca ñmaricārō mano roro átiganucūñama camasārē. Tunu carōmia mena roro átiepepainucūñama. Tunu bairoa apeye ūnierē cacāgorā nimirācūā, netōjāñurō cāgonemoganucūñama. Nipetirije carori wāmerē átinucūñama. Aperā yayere ññaugaripeanucūñama. Æmeo pajīāganucūñama. Roro Æmeo tutinucūñama. Camasārē na ïtoepenucūñama. Aperā cūā roro b̄usüpainucūñama. ³⁰ Aperā cūärē roro na átigarā, na caáperimiatacūärē, roro na b̄usujānucūñama. Diore cateerā majū niñama. Aperārē na tāgoña yapapuao joroque na átinucūñama. “Jāā roque caãnimajūrā jāā ãniñā aperā netōrō,” ñucūñama. Na majū na catāgoñarijē mena roro na caátipeeere tāgoñabócarí roro átinucūñama. Na pacua cūärē na baibotionucūñama. ³¹ Cariape tāgogaetimajūcōāñama. “Bairo jāā átigarā,” na caĩrījē cūärē na caĩrōrē bairo áperinucūñama. Ni jīcāū ūcūrē cū maiëtīñama. Tunu apeyera roro aperā na na caĩrījērē tāgori, na masiriyobojagaetinucūñama. Aperā cūärē na bopaca ññagaetinucūñama. ³² Bairo cabaiñarē cabero na recōāghmi Dios peerop̄. Tiere ati yepap̄ Dios cū caicūrīqūrē masimirācūā, na p̄ame carorijere áticōā ninucūñama. Bairo caána ãnirī aperā narē ññacōrī roro na caátiere ññarā, “Marī caátorea bairo na cūā roro átiyama,” ī

useaninucūñama.

2

Dios juzga conforme a la verdad

¹ Bairi noo caāna mūjāā mena macāāna pūame, “Ānoa carorā cañuena niñama,” na cañata, camasā na caátiere cañabeserārē bairo bainucūñama. Mūjāā cāā narēā bairo roro caátipairā mūjāā ãniña. Bairi mūjāā pūame aperārē, “Mūjāā yaye wapa mūjāā buicutiya,” na mūjāā cañata, mūjāā cāā narēā bairo cabuicuna mūjāā tuacōāña. ² Atore bairo marī ī masīñā: “Dios pūame roro caánarē, ‘Na yaye wapa popiye na baio joroque na yū átigu,’ cariapea cāñ caicūrīcārōrēā bairo átimajūcōāgumi,” marī ī masīñā. ³ Mūjāā, “Ānoa roro caána niñama,” camasārē cañbeserā nimirācāā, mūjāā cāā narēā bairo roro mūjāā átinucūñā. Bairi, “Jāā caátiere ññabesecumi Dios,” mūjāā ī masíetīñā. Mūjāā cāārē mūjāā caátiere ññabesemajūcōāgumi Dios. ⁴ Baipūa mai, mūjāārē caññamai ãnirī jicoquei mūjāārē ññabeseetigumi. Roro mūjāā caátiānierē tāgoñā yapapuari mūjāā catāgoñawasoarore borī caroaro yerijōrō cotei átiyami Dios. Mūjāā pūame roque ricaati tāgoñarī, “Marī caátiānie, ñurō Dios cāñ caññajoro. Bairi ñe ûnie cawapa cāgoena marī ãna,” mūjāā ī tāgoñanucūñā.

⁵ Catāgomasíēna mūjāā ãniña. Dios pūame caroaro yerijōrō roro mūjāā caátiere mūjāā catāgoñawasoapeere cāñ cacotemiatacūrē, mūjāā pūame yapapuari roro mūjāā caátiere mūjāā tāgoñā wasoagaetiya. Bairo caāna mūjāā caānoi, mūjāā yaye wapa paíro ãninemorō baiya. Bairi cabero Dios cāñ caññabeseri

rãmã caetaro, cã caírãcãrõrẽ bairo cariapea netõjãñurõ popiye mãjãã baio joroque mãjãã átigumi. ⁶ Ti rãmã caâno Dios pãame camasã tocãncacãpãrea na caátawãmerõ caâno cãrõrẽ ïñacõñarõ na ïñabesegumi. ⁷ Camasã jícãârã caroaro áticõã ninucñama. Caroaro caroa macãâjërẽ átiânganucñama. Dios cã cañajesorije ûnierẽ átiânninucñama. Tocãncacã rãmãa Dios mena ânjãñagaetinucñama. Na ûna roquere yeri capetietie majûrẽ na jogumi Dios. ⁸ Aperã roque na caâtore bairo áperinucñama. Na ûna Diore baibotiori cã yaye cariape macãâjë quetire catãgo+sagaena roquere tutuaro mena popiye na baio joroque na átigumi. Carorije macãâjërẽ na caborije jãgori tutuaro mena popiye na baio joroque na átigumi. ⁹ Nipetiro roro caâtipairã roro popiye tãmogarãma. Caânjãgoro judío majã cañuena tore bairo tãmhojãgogarãma. Na bero judío majã caâmerã cã cañuena popiye tãmogarãma. ¹⁰ Aperã caroa macãâjërẽ caâtiânninucñrã roquere caroaro na átigumi Dios. Nipetiro camasã na catãgoro, “Caroaro majã mãjãã ápu,” na ïgumi. Tunu caroa yericutajere na jogumi. Caânjãgoro tore bairo na átigumi judío majã cañurãrẽ. Na bero judío majã caâmerã cañurã cãrẽ bairoa na átigumi.

¹¹ Bairi judío majã, aperã judío majã caâmerã cãrẽ na ïñaricawoetiyyami Dios. Jícãrõ tãni caroaro cariape na ïñañami nipetiro camasãrẽ. ¹² Judío majã caâmerã, Moisés ânacã cã caroticûrõqûrẽ masîëtñama. Bairo tiere masîëtñimirâcãã, tocãncacãpãya yasicoagarãma, roro na caâtie jãgori. Judío majã roque cã caroticûrõqûrẽ masîñama.

Bairo mas̄imirācūā, tiere na cababotiorije wapa yasicoagarāma na cāā. ¹³ “Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē na catāgorije jūgori, ñe ūnie carorije wapa cacūgoena niñama,” na ī, īñaētīñami Dios camasārē. Cū caroticūrīqūērē tūgori bero caroaro caána roquere, “Ñe ūnie carorije wapa cacūgoena niñama,” na ī, īñañami. ¹⁴ Judío majā caämerā Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē masiētīmirācūā, na majū caroa macāājērē na caápata, Dios cū carotirore bairo ána átiyama. Bairo na caápata, na yeripu tie carotirore bairo caátimasīrā tuayama. ¹⁵ Bairi caroaro na caátiānie mena cariape na caänierē marī masiō joroque átiyama. Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē camasīrārē bairo niñama. Bairi cariape na caápericōāta, na majū na yeripu, “Marī buicatiya,” ī masiñama. Tunu bairoa caroa macāājērē na caátiatato bero caämata roque, “Cabuimána marī āniña,” ī masiñucūñama. ¹⁶ Atie Dios yaye queti yu caquetibuhurore bairo baicoagaro: Dios cū macū Jesure cū cañabeserotiri rāmū caetaro nipetiro roro na catāgoñarījērē, yasioropu na caátaje cūārē īñabesegumi Dios.

Los judíos y la ley de Moisés

¹⁷ Mujāā, judío majā atore bairo mujāā īrīqūē cutinucūña: “Jāā judío majā jāā āniña. Bairi Dios p̄ame caroaro jāā átigumi, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē camasīrā jāā caänoi,” mujāā ī tāgoña wēpānucūña. Tunu bairoa aperārē na mujāā īnucūña: “Jāā, jāā āniña Dios yarā cū cabesericarā majū,” mujāā ī wēpānucūña. ¹⁸ Bairo cañwēpūrā ñanirī atore bairo mujāā

Ínemonucūña: “Jāā, Dios cā caboriye ūnie jāā caátipeere jāā masijāñuña. Tunu bairoa Moisés ãnacū cū caroticūrīqūērē jāā camasírō jūgori caroa macāājē jetore jāā ñabesemasíñna,” mūjāā ñucūña. ¹⁹ Tunu cacaapee ñaenarē bairo caānarē cajāgomasírārē bairo, Dios yaye quetire camasíēnarē, “Jāā quetibujū masíñna,” mūjāā ñucūña. Tunu bairoa canaitíärōpū caānarē cajíñaworārē bairo, roro caánarē, “Caroaro na jāā átirotimasíñna,” mūjāā ñucūña. ²⁰ Tunu, “Jāā pūame Dios yaye quetire camasíēnarē tie quetire jāā quetibujū masíñna. Tunu bairoa catāgoñatutuawēpūeña cārē caroaro na átiānio joroque jāā átimasíñna,” mūjāā ñucūña. “Jāā, merē jāā cāgoya Moisés ãnacū cū caroticūrīqūē cariape quetibujūrique majūrē. Tie jūgori tore bairo jāā átimasíñna,” mūjāā ī tāgoñanucūmiña. ²¹ Bairo, “Aperārē caquetibujūmasírī majā jāā ãniña,” caírā nimirācūā, ¿nopēírā mūjāā majū yeri roro mūjāā caátie pūamerē mūjāā quetibujūgaetiyati? “Yajaeticōāña,” caíquetibujūrā nimirācūā, ¿nopēírā mūjāā cūā mūjāā yajapainucūñati? ²² Tunu aperārē, “Apei nūmo mena roro átiepeeticōāña,” caíquetibujūrā nimirācūā, ¿nopēírā tore bairo mūjāā cūā apei nūmo mena mūjāā átiepenucūñati? Tunu camasā na cawericarārē, “Na ñroaeticōāña,” caíquetibujūrā nimirācūā, ¿nopēírā na caíroari wii macāājērē mūjāā yajanucūñati? ²³ Tunu, “Jāā, Moisés ãnacū cū caroticūrīqūērē camasírā majū jāā ãniña aperā netōrō,” caírā nimirācūā, tiere cabaibotiorārē bairo mūjāā tuaya, tie quetire tāgousaena. Tie jūgori aperā pūame Diore cū na boyetiepeo joroque ána mūjāā átiya. ²⁴ Torea

bairo cariape ī quetibhjyupa Dios ya tutipa cāārē: “Mujāā, judío majāā Dios cāā caroticūrīqūrērē mujāā cababotioñorijé jāgori, aperā judío majāā caāmerā p̄ame Diore roro cāā na b̄s̄paio joroque mujāā átiya,” ī quetibhjyupa.

25 Bairopha, judío majāā na caānierē áti ñorā rupah macāājērē yisetarique ñujāñuña, ni ūch Moisés ãnach cāā caroticūrīqūrērē catāgohsah cāā caāmata. Moisés ãnach cāā caroticūrīqūrērē catāgohsaech cāā caāmata roque, cāā rupah macāātōrē cayisetarotirich nimichā, cayisetaa mācūrēā bairo tuacōñami cāā catāgohsaetie jāgori. **26** Baipha, apei cāā rupah macāātōrē cayisetaa māch nimichā, Moisés ãnach cāā caroticūrīqūrērē bairo caroaro cāā caātie jāgori, cāā rupah macāātōrē cayisetarotirichre bairo tuayami Dios cāā cañajoro. **27** Bairo judío yah caāmei cāā rupahph cayisetarotiriech nimichā, Dios cāā carotirore bairo caáh p̄ame qūññabesegumi apei cāā rupahphre cayisetarotirich nimichā, tunu bairoa Moisés ãnach cāā caroticūrīqūrērē cāgomichā, tiere catāgohsaech p̄amerē.

28 Judío majārē bairo ãnajē c̄taje p̄ame bui macāājē átiānajē mee niña. Marí rupah macāājē yisetarotirique cāā bui marí rupah macāājē átaje jeto mee niña. **29** Cariape judío majārē bairo majū ãnajē c̄taje p̄ame marí yeri marí pupeaph ãnajē c̄taje niña. Tunu bairoa marí rupah yisetarotirique mena átiānajē c̄taje cāā rotiriique woaturique mee niña. Marí yeriph macāājē Espíritu Santo jāgori marí catāgoñawasoarique niña cariape judío majāā majū ãnajē c̄taje. Tore bairo cāā

yeriph catgoñawasoarichh roquere, “Ñe ûnie carorije wapa cacgoecu niñami,” quï ïñañami Dios, aperã camasã tore bairo cu na caï ïñaetimiatacuärë.

3

¹ Mujää puame bairo yu caïquetibujrijere tügorä, “¿Toroque judo majärë bairo marï caänajë cutie to wapa manicuti?” mujää ïrä. “¿Marï rupau macääjë yisetarotirique cuä to wapa manicuti?” mujää ïrä. ² Yu puame, “Judo majä marï caänajë cutie wapacutimajücöäña,” ñiña capee marï cabairique jügori. Bairi caänijügoro marï judo majärë cu yaye quetire marï cujügoyupi Dios.

³ Aperã jücäärë judo majä Diore na catgoñsaetimiatacuärë, cu caïjügoyeticürüqüe cariape nicöäña. Bairi cu caïquetibujucürücäröreä bairo áticöämasüñami Dios. ⁴ Nipetirije cu caátigariquere cariapea áticöägümi cu caïrücäröreä bairo. Nipetiro camasã caïtopairä na caänimiatuärë, cu puame cariapea cu caïrücäröre bairo átimasüñami. Dios ya tutiph cuä atore bairo quetibujuya:

“Mua, Dios, tocänacä rümu caroaro cariape caquetibujüya mu ãniña.

Bairi ni jücä ûcä camasocu caänorë bairo murë cabusujüä máämi,” ï quetibujuya.

⁵ Mai, ¿dope bairo ñicuti? ¿Aperã camasã na caïtügoñaröre bairo ñicuti? Atore bairo ïbujiäma: “Rorije marï caáti ïñoata, Dios caroaro cariape cu caänajë cutiere nipetiro camasã na masöjoroque ána marï átiya. Bairi carorije marï caátie ñujäñuña. Tore bairo, ‘Caroa macääjë niña,’ marï caïmiatacuärë, ¿nopëí roro marï caátie wapa marï

qūñabesecuti Dios?” Í tāgoñabujorāma jīcāärā camasā. ⁶ ¡Bairo mee niña! Bairo na cañagoñarijē cañorē bairo cañmata, ni ūcū jīcāärē qūñabese masíetibujioumi Dios.

⁷ Apeyera, aperā atore bairo ñinemorāma: “Marī cañorije mena Dios cariape cū cañijérē marī áti ñogarā. Bairi camasā cūrē, ‘Cañuñ majū cariape cū cañicárörē bairo caácuñ niñami,’ ñibujorāma. Bairo na cañmiatacūärē, ¿dopēñ Dios pñame marīrē, ‘Mñjāñ cañugoricarore bairo mñjāñ átiyaparoetiya,’ marī qūñcuti? Bairo cū cañata, cariape ñetíñami Dios,” ñibujorāma camasā. Tame, bairopñua bairo na cañijérē wapa maniña. ⁸ Bairo ñrā yua, atore bairo ñmeñucürāma: “¿Nopéñrā carorije macañajérē marī ápericuti? Caroa macañajē pñame to átio joroque ñrā, carorije macañajē marī caáto ñuña,” ñmeñucürāma. Na pñame, “Pablo cūñ tore a bairo buenucüñami,” ñi bñspñayama. Camasā yure na catñgoñaro boetiri, tore bairo ñi bñspñainucüñama. Bairo na cañbñspñairije wapa Dios pñame roro popiye na baio joroque na átigñmi.

Todos somos culpables

⁹ ¿Tame, dope to baimiñati? Marī, judío majā, ¿aperā netōjāñuro caroarā cañurā majū marī ñaniñati? ¡Marī baietiya tame yura! Bairi marī, judío majā, aperā judío majā cañmerā nipetiro camasā rorije caña jeto marī ñaniña. Torea bairo yu cūñ yu quetibñjñucüñna. ¹⁰ Tirñmñpñ cūärē atore bairo í woatuyupa Dios ya tutipñ:

“¡Ni jīcāñ ūcū camasocuñ cañuñ caroaro cariape caácuñ mácūmi!

11 Ni jīcā ūcā caroaro catāgomasī mācāmi.

Ni jīcā ūcā Diore bori cārē camacā ūcāmi.

12 Nipetiro camasā Dios yaye caroa quetire jānarī ricaati quetibūjūrique pūamerē tūgoūsarā átiyama.

Caroa wāme ūnierē besemasītī ūtūgoūnamawijacoayama.

Bairi, jni jīcā ūcā camasocā cañuā cariape caáca mācāmi!

13 Na būsūrica, masa ope cayaamani opere bairo niña.

Ti ope cañirījē cañiniwitirorea bairo roro na cabusūrije witinucūñama. Ítopaijāñuñama.

Tunu bairoa ãña nima capūnirōrē bairo, pūnirō na risero mena būsūnucūñama.

14 Roro na cañirījē jūgori aperārē na tūgoña yapapua joroque átinucūñama.

15 Yoaro mee asiari noa ūna na caboenarē jicoquei na pajārenucūñama.

16 Noo na caátópū aperārē roro na tūgoña royetua joroque na átinucūñama.

Tūgoñarīqū ūpaio joroque na átinucūñama.

17 Jīcā majārē bairo yerijōrō ãnimasītīñama.

18 Petoaca ūno Diore cā masīgaetimajūcōñama.

Na cā cañabesepē cārē di rāmū ūno tūgoñagaetiyama,”

Í quetibūjūyupa Dios ya tutipū.

19-20 Atore bairo marī masīñā: Dios pūame Moisés ãnacā jūgori cā caroticūrīqūrē marī judío majārē marī cūñupī. Tiere cā cacūmiatacārē, tiere marī caátipoyomasītī jūgori marī buicatiya. Bairi nipetiro judío majā, judío majā caámerā cā, “Cabuicāna marī ãniña. Dios popiye cā

caátiparā marī ãniña,” marī caímasíparore bairo ī, marī cūñupī Dios Moisés ãnacū cū caroticūrīqūērē. Bairi ni jīcāū ūcūrē Moisés ãnacū cū caroticūrīqūērē caátikeyogamirīcūrē, “Tie mū catágousarije jāgori mū yū netōōgū,” di rāmū ūno ūtīgūmi Dios.

La salvación es por medio de la fe

21-22 Amerē yua, Dios p̄ame ūne ūnie cawapa mánarē bairo marī ãnio joroque cū caátaje quetire marī ūnoñami. Mai, tie queti p̄ame cawāma queti mee niña. Tirūmupha Moisés ãnacūrē, bairi profeta majā cūärē na quetibhūjā jāgoyeticūñupī. Bairo na cawoatucūrīcā tutirip̄ure cabuerā ãnirī atore bairo marī masīña: Moisés ãnacū cū caroticūrīqūērē marī catágousaro jāgori mee, Jesucristo mena marī catágóñatutuarije jāgori roque ūne ūnie cawapa mánarē bairo marī tuao joroque marī átiyami Dios. Nipetiro camasārē jīcārō tāni torea bairo na netōōgūmi cū mena na catágóñatutuarije jāgori. **23** Bairi mariā camasā nipetiro roro caána jeto marī ãniña. Ni jīcāū ūcū Dios cū caborore bairo caátiemuetapeti mácūmi. **24** Bairo caána marī caánimatacāärē, Dios p̄ame camasārē camai ãnirī cū macū Jesucristo cū cariarique jāgori, ūne ūnie cawapa mánarē bairo marī tuao joroque marī ásupi. Ni jīcāärē wapa jēnirīcārō mano tore bairo marī átibojayupi. **25** “Yū macū yucūpāipū cū cariarije jāgori camasā na carorije wapare na yū masiriyobojobagū,” ī tāgoñañupī Dios. Bairi marī p̄ame tiere masīrī, Jesucristo mena marī catágóñatutuata, caroaro marī ēmuetamasīgarā yua marī cū canetōōrīqūērē. Bairo átiri marī masīñami, Dios cañu cū cariape caáchū cū caánajē

cutiere. Bairi tunu tirūm̄p̄ macāāna roro na caátiere ññamicñā, cariapea yerijōrō catāgoñau ñanirī, roro popiye na baio joroque na ápeyupi. **26** Torea bairo ãme cūärē cañuñ cariape cū caānajē cutiere marī masñocñō ñiñami. Tore bairo cū caānajē cutiere marī ññonemocñō ñinucññami, Jesucristore catāgoñsarārē ñe ñnie cawapa mánarē bairo na ãnio joroque cū caáticññanucññijē jāgori.

27 Bairi marī pñame marī majū caroaro marī caátiānie jāgori, “Dios cū cañajoro cañurā marī ãniñā,” marī cañbotiomasñpee maniñā. Moisés ñanacū cū caátiroticññiqñē marī caátie jāgori mee caroarā marī ãniñā. Jesucristo mena marī catāgoñatutuarije jāgori roque Dios pñame, “Cañurā mñjāā ãniñā,” marī ñ masññami. **28** Bairi yua, atore bairo marī ñ yaparoetaya: “Ni jícaññ ñcū Moisés ñanacū cū caroticññiqññerē cū caátipecogamirijē jāgori mee, Jesucristo mena cū catāgoñatutuarije jāgori mena roque, ñe ñnie cawapa mácürē bairo qññagñmi Dios,” marī ñ masññami.

29 Bairi Dios pñame, ¿judío majā quetiupau jeto cū ãniñati? ¿Aperā judío majā caámerā nipetiro ati ñmñrecóo macāāna quetiupau mee mñjāārā cū ñanicuti? ¡Yura, ati ñmñrecóo macāāna cūärē nipetiro quetiupau majū niñami! **30** Jícaññ ñiñami camasā quetiupau. Apei maniñami. Cū, jícaññ ñiñami, ñe ñnie carorije wapa mánarē bairo marī ãnio joroque caátimasī, Jesucristo mena marī catāgoñatutuaro jāgori. Tore bairo átinucññami Dios na rupañre cayisetarotiricarā judío majā, o cayisetarotieno judío majā caámerā cūñ na caānierē ññapeoricaro mano jícañrō tānia. **31** Bairi

yua, ¿Jesucristo mena marī catāgoñatutuarije jāgori, Moisés ãnacū cā caroticūrīqūē, wapa manorē bairo to tuao joroque marī áticūti? ¡Baietiya bairopua! Jesucristo mena marī catāgoñatutuaro jāgori tie Moisés ãnacū cā caroticūrīqūē caroaro cariape tiere marī átinemomasōjō joroque marī átiya.

4

El ejemplo de Abraham

¹ Āmerē mājāārē yu quetibujupa Abraham ãnacū cā cabairiquere: Mājāā camasīrōrēā bairo cā p̄ame marī judío majā yau caānjāgoricū ãñupī.

² Cariapea Abraham ãnacū caroaro cā caátiānie jāgori Dios p̄ame, “Ñe ūnie cawapa mácūrē bairo mārē ñiñaña,” cā caīrīqūē caāmata, Abraham ãnacū p̄ame, “Yu majū caroaro yu caátiānie jāgori yu netōwū,” ī botiomasībujioricūmi. Baipua, Dios cā caīñajoro tore bairo ī botiomasītīmicūā, tore bairo ī botiobujioricūmi aperā camasārē. ³ Atore bairo p̄ame ī quetibujuyupa Dios ya tutipu Abraham cā cabairiquere: “Abraham ãnacū p̄ame Dios cā caīrījērē caānorē bairo cariape tāgoyupi. Bairo cā cabairijere ñiarī bero, Dios p̄ame, ‘Ñe ūnie cawapa mácūrē bairo cā ñiñaña,’ īñupī,” ī quetibujuyupa.

⁴ Ícōñarī mājāārē yu quetibujupa mai: Jīcāū ūcū apeye ūnierē cā capaáta, bairoa wapa mano apeye ūnierē cā jorā mee átinucūñama. Cā capaarije wapa majū cā wapatirā átiyama. ⁵ Baipua, Dios p̄ame paari majārē na cawapatirore bairo mee átinucūñami camasārē. Caroaro na caátie jāgori mee, cā mena na catāgoñatutuarije jāgori, ñe

ūnie cawapa cūgoenarē bairo na īñanucūñami. Tore bairo na netōõnucūñami Dios, camasā na majū na caátie mena na canetōmaslētīmiatacūärē.

6 Tirūmapha macāācū David cūā yu caírōrēā bairo īñupī: “Dios camasā na caátiere īñarī mee, cū mena na catūgoñatutuarijere īñarī, ‘Cañurā ñe ūnie carorije cawapa cūgoena niñama,’ na īnucūñami Dios. Tore bairo cū caírā phame būtioro useaninucūñama,” īñupī David ãnacū cūā. **7** Atore bairo īwoatuyupi Dios ya tutipu:

“Nоа ūna roro na caátiere Dios cū camasiriyobojaricarā useanirī niñama.

8 Tunu bairo, jni ūcārē, ‘Mū carorije wapa yu jēnietigu,’ cū caíphame cūā useanirī niñami!” īwoatuyupi.

9 David ãnacū cū cawoatucūrīqūē phame, ñmarī judío majā jetore marī cū caíquetibūjū jūgoyeticūrīqūē to ãniñati? ¿Aperā judío majā caámerā cūärē na cū caíquetibūjū jūgoyeticūrīqūē mee mūjāärā to ãniñati? Yura, nipetiropua catūgoñatutuarā, David cū caíquetibūjūcūrīqūērēā bairo useanigarāma. Merē torea bairo mūjāärē jāā quetibūjūapu. Dios phame Abraham, cū mena cū catūgoñatutuaro īñarī, “Cañuā, ñe ūnie cawapa cūgoecure bairo mūrē niññaña,” qūññupī.

10 ¿Diwatoapu Dios, “Cañuā niñami,” cū qūññuparī Abrahamārē? ¿Cū rupaah macāätōrē cayisetaricu cū caāno, o cayisetamácū cū caānopua, tore bairo cū qūññuparī? Bairo cū caátirotiparo jūgoyepua tore bairo qūññupī Dios. **11** Bairi Abraham, Dios cū cū caírījērē caānorē bairo cariape cū catūgoro beropu, cū rupaahre cū yiseyupa. Tore bairo átirotiyupi Abraham, Dios mena cū catūgoñatutuarije jūgori

cārē ñe ūnie cawapa cāgoecare bairo cā cā cacūrījērē cā camasīparore bairo ī. Tore bairo cabairicā ãnirī Abraham ãnacū p̄ame nipetiro na rupaū cayiserotiena nimirācūā, Dios mena catāgoñatutuarā cūärē na ñicū caānijāgoricā ãñupī. Bairi Dios cāā torea bairo cariape cañurā ñe ūnie cawapa mánarē bairo na ññañami na rupaū cayiserotiena cūärē. ¹² Tunu bairoa marī judío majā marī rupaure cayisetarotiricarā, Abraham ãnacū cū rupaure cayisetamácp̄ha Dios mena cū catāgoñatutuajāgoricarore bairo Dios mena catāgoñatutuarā majū ñicū cāā ácū baiyami.

La promesa se cumple por medio de la fe

¹³ Mai, Dios p̄ame atore bairo qūññupī Abrahārē: “Mu, bairi mu pārāmerā cūärē ati yepare mujāā yu jogu mujāā caānipa yepa,” qūñ jūgoyupi, Abraham p̄ame caānorē bairo cariape Dios mena cū catāgoñatutuaro jūgori. Cū caroticūrīqūērē caroaro cū caátie jūgori mee, cū mena cū catāgoñatutuarije jūgori roque tore bairo qūññupī Dios. Bairi, “Ñe ūnie cawapa cāgoecare bairo caācū mu ãniña,” qūññupī Dios yua. ¹⁴ Dios p̄ame, “Mujāärē yu juátinemogu,” cū caícūrīqūērē, Moisés ãnacū cū caroticūrīqūērē caána jetore cū cacūrīqūē caāmata, Dios mena marī catāgoñatutuarije p̄ame wapa manibujioro. Tunu bairoa Abrahārē, “Caroare mu yu jogu,” cū caírīqūē cāā wapa mani yaparo etabujioricaro. ¹⁵ Bairi nipetiro camasā Moisés ãnacā cū caroticūrīqūērē caátiheyogamirā p̄ame popiye na baio joroque Dios cū caátiparā niñama. Bairop̄ha, tie roticūrīqūē camanicōāta, tiere cababotiorā cāā manibujiorāma.

16 Bairi Abraham jāgori nipetiro cā pārāmerā caāniparārē Dios cā caīcūrīqūē caroaro caānicōānipeere īrā, Dios mena camasā na catāgoñatutuacōāno boyo. Bairo īgu ñiñā: Moisés ãnacū cā caroticūrīqūērē caátipeyogamirā jeto meerē, nipetiro Abrahārē bairo Dios mena catāgoñatutuarārē caroare na jogūmi Dios, na cā caīcūrīcārōrē bairo. Bairo bairi Abraham ãnacū p̄ame yua, marī nipetiro Dios mena catāgoñatutuarā ñicū caānacū majū nijāgoyupi.

17 Dios ya tutipā cārē atore bairo ī quetibūjā woatuyupa: “Āmerē, m̄rē nipetiro camasā poari ñicārē bairo caācū majū m̄ ãnio joroque m̄ yā átiya,” ī quetibūjāyupa. Tiere caī p̄ame niñami marī Quetiupā Dios, Abraham ãnacū caroaro cariape cā catāgoñsaricū. Cūā niñami Dios cariacoatana na caānimiatacūārē na yeri catio joroque caācū. Tunu bairo apeye camánajē to caānimiatacūārē, nipetirije caānierē caátiñorīcū niñami.

18 Mai, Abraham p̄ame cabūcū ãnirī cā capūnaacuti yutea to capeticōāmiamatacūārē, Dios cūrē cā caīrīqūērē tāgoñatutua jānaesupi. Dios Abrahārē, “M̄ pārāmerā caāniparā, capārārā nigarāma,” cā cā caīrīqūērē caānorē bairo cariape tiere cā catāgoñatutuarique jāgori nipetiro camasā poari ñicārē bairo caācū majū ãnijāgoyupi. **19** Cabūcū cien cāmarī majū merē cacūgoa nimicāā, Abraham p̄ame di rāmā ūno Dios mena tāgoñatutua jānaesupi. P̄ugarāpua cā nāmo mena cabūtoa ãnirī na cayasipee cārē masiñupī Abraham. Bairi p̄ugarāpua cabūtoa ãnirī na capūnaa cātipee cāā mañupā.

20 Dios cārē cā caīcūrīqūērē pugani cārō, “Tore bairo ápeimi Dios,” ī tāgoñaesupi. Bairo ī tāgoñāētīrī yua, nemojāñurō roque Dios cūrē cā caīcūrīqūē mena tāgoñatutuanemōñupī. Diore cā basapeoyupi Abraham. **21** “Dios yure cā caīrīcārōrēā bairo átimasípeyocōñāñami,” caroaro ñe ûnie rusaeto ī tāgoñatutuacōñupī. **22** Tore bairo cā catāgoñatutuaro īñarī, Dios p̄ame Abrahārē, “Cañuñ ñe ûnie cawapa cāgoecare bairo cā ñiññaña,” īñupī.

23 Atie Dios, “Cañuñ, ñe ûnie cawapa cāgoecare bairo m̄a ñiññaña,” cā mena cā catāgoñatutuaro jāgori cā caīcūrīqūērē Abraham ãnacā jetore ī quetibāju cūñesupa Dios ya tutip̄are. **24** Marī cārē cā caīpeere tore bairo ī quetibāju woatucūñupā. Bairi marī cārē, “Cañurā, ñe ûnie cawapa cāgoenarē bairo m̄ajāärē ñiññaña,” marī ī masiñami Dios, cā macā marī Quetiupā Jesucristo cariacoatacā cā caānimiaatacāärē cā cacatioricā mena marī catāgoñatutuaro jāgori. **25** Cūñ, marī carorije wapa jāgori yucupāipu riayupi. Bairo cariacoatacā nimicāñ, tunu catiyupi, marī carorije wapa jāgori roro popiye marī cabaibujopee netōõgu.

5

Libres de culpa

1 Bairi marī p̄ame marī carorije wapare cā canetōõbojaricarā ãnirī yua, jīcārōrē bairo Dios mena yerijōrō marī ãniña. Tore bairo marī tuaya yua, marī Quetiupā Jesucristo yucupāipu cā cariarique jāgori. **2** Jesucristo mena marī catāgoñatutuaro jāgori Dios p̄ame cā mena nocārō caroaro majū marī caānajē c̄htianipeere marī

cūñupī. Bairi tore bairo caroaro cariape marī ãnicōā ninucūgarā. Bairi Dios cū caānajē caātie macāājērē marī cū jīcā wāme ūno cacūgoparaā ãnirī marī useanicōā niñā. ³ Apeyera tunu popiye baimirācūā, marī useaniñā. Bairo popiye marī cabairo jāgori nemojāñurō Dios mena marī tāgoñatutuagarā. ⁴ Bairo marī catāgoñatutuaro, Dios p̄ame, “Mujāā, caroaro mujāā ápu,” marī īgāmi. Tiere masīrī yua, marīrē caroaro cū caátipeere tāgoñarī, pairo marī useanicōā nigarā. ⁵ Bairo caroaro marīrē cū caátipeere marī catāgoñā useaninucūrījē p̄ame marī usearitio joroque marī áperiya. Bairi merē Dios p̄ame marī yerip̄ marīrē cū camaicōāninucūrījērē ūne ūsaeto marī masīō joroque átiyami, cū yeri Espíritu Santo marī cū cajoricū jāgori.

⁶ Mai, marī p̄ame roro marī caátie jāgori marī majūā tie wapare marī netōmasīep̄. Bairo marī canetōmasīēto iñarī, Dios cū cañabesejāgoyeticūrīcā rūmu caetaro, Jesucristo p̄ame roque marī carorije wapare netōōḡ riayupi. ⁷ Ni jīcāā ūcū marī mena macāācū, apei cū yaure qūñamairī, “Marē na capajīāparo ūnorēā, yure na pajīāto,” cañmasī mācāmi. Baip̄a, cū yañ cañuñ majū cū caāmata, tore bairo ū masībujoñmi. ⁸ Dios p̄ame roque nocārō majū marī cū cañamairījērē marī masīōñupī, Jesucristo marī cū canetōōrīqūē jāgori. Marīā, roro caátipairā marī caānimiañacūrē, cū p̄ame yucāpāip̄ riacoásúpi, marī carorije wapare netōōḡ.

⁹ Bairi marī p̄ame marī carorije wapare cū canetōōbojaricarā ãnirī ãme roquere yua atore bairo nemojāñurō marī ū masīña: “Dios camasārē

că cañabeseri rūmă caāno popiye că caátipară mee marī ãniña,” marī ī masiña, Jesucristo marī netōōgu yucupāipu cū cariarique jāgori. **10** Cajāgoyepare mai, Diore caboena ãnirī că wapanaré bairo marī āmă. Bairo caāna marī caānimiaatacăärē, marī mairī că mena jīcārōrē bairo marī ãnio joroque marī ásupi, că macă că cariarique jāgori. Bairo că caátana ãnirī āme roquere nemojāñurō atore bairo marī ī masiñemoña: “Jesucristo cariacoatacă nimicăā tunu că cacatiriique jāgori, că canetōōpară majū marī ãniña,” marī ī masiña yua. **11** Atie căärē marī ī masiña: Dios mena marī useaniña, marī Quetiupa Jesucristo jāgori. Dios p̄ame că macărē yucupāipu că cariarotiriique jāgori jīcārōrē bairo că mena yeri jōrō marī ãnio joroque ásupi.

Adán y Cristo

12 Jīcăā căūmă ati yepa caānijāgorică Adán cawāmecuca jāgori carorije átaje nijāgoyupa ati yepapure. Bairo carorije átaje caānijāgoro bero yua camasă yasiijāgoyupa. Bairi nipetiro camasă carorije caána ãnirī cayasipară marī ãniña. **13** Mai, camasă Moisés ãnacă că caroticūrīqūérē na cacūgoparo jāgoypa merē carorije macāājērē áticōājāgoyupa ati yepapure. Bairo camasă roro na caátiānimiaatacăärē, Moisés ãnacă că caroticūrīqūérē na cacūgoeto jāgori, că cacūrīqūérē cababotiorărē bairo na ñ̄aesupī Dios. **14** Bairo cabaimiaatacăärē, Adán ãnacă că caānijāgori rāmupai nijāgoató Moisés ãnacă că caāni yuteapu nituetayupa roro caána na cayasirije. Bairāpua, Dios Adárē, “Ti yucă rícare ugaeticōāña,” că

cañcūrīqūerē bairo cañnierē na cabaibotiorije jūgori mee yasiyupa camasā. Adán ãnacā carorijere caátiyūgoricā majū ãñupī. Jesús p̄ame roque caroa macājērē ati yepapā cajeatíyūgoricā majū ãñupī.

15 Bairopuā, Adán roro cā caátaje mena quetibūju cōñamasā mano caroa Dios camasārē cā caátibojarique menarē. Bairo cabaimiatacārē, jīcā ū caūmu roro cā caátiyūgorique jūgori camasā capārā yasiyupa. Apei jīcā ū caūmu Jesucristo jūgori wapa jēnirīcārō mano Dios camasārē cā caátibojarique pairo netōrō cañurījē nijūgoyupa. Nocārō camasā capārārē caroaro cā caátippee nijūgoyupa. **16** Bairo cabaimiatacārē, jīcā ū caūmu roro cā caátaje mena quetibūju cōñamasā mano caroa Dios camasārē cā caátibojarique menarē. Bairo cabaimiatacārē, Adán jīcā ū caūmu caānijūgoricā jīcā wāmea Diore roro cā cabaibotiorique jūgori nipetiro camasā carorije cawapa cāgorā jeto tuayama. Bairo na catuamiatacārē, camasārē na ñāmairī ñe ūnie cawapa cāgoenarē bairo na ñāñami Dios nipetiro cā mena catāgoñatutuari majārē, capee wāme majū cārē cabaibotioricarā na caānimiatacārē. **17** Mai, jīcā ū caūmu roro cā caáticūjūgorique jūgori nipetiro camasā mena ãnicō ãñupā baiyasirique. Bairo caāna ãnirī nemojā ñurō atore bairo marī ī masīña: “Dios nipetiro camasārē nocārō pairo na ñāmairī wapa jēnirīcārō mano, ‘Caroarā ñe ūnie cabuicāperārē bairo mājā ñiñaña,’ cā cañrīcārā p̄ame umārecóopā caroaro majū ãnicō ñinucūgarāma Jesucristo jīcā ū jūgori,” marī ī masīña.

18 Bairi Adán roro cã caátaje jãgori nipetiro camasã cabuicñarẽ bairo na tuao joroque ásupi. Jesucristo pñame roque caroaro cariape ách, cã cariarique mena nipetiro cabuimánarẽ bairo tua-masíçõã ninucüñama. **19** Bairo ïgña niña: Jícañã caãmu Diore cã cabaibotiorique jãgori capãärã camasãrẽ rorije caánarẽ bairo na ïñañami Dios. Apei pñame roque Diore cã catãgoñsarique jãgori capãärã camasãrẽ caroarã ñe ûnie cawapa mánarẽ bairo na ïñañami Dios.

20 Apeyera tunu Moisés ãnacã mena cûñupí Dios cã caroticñqñerẽ, nipetiro camasã tocãnaçã wãme roro na caátiere na camasíparore bairo ï. Bairo tie cã cacúñqñerẽ masímirãcã, nemojãñurõ carorije macãajérẽ átinemocñupã. Bairo camasã na cabaimiatacãärẽ, Dios pñame nemojãñurõ na ïñamainemocõã jãgoyecñsupi. **21** Roro marĩ caátie wapa jãgori marĩa nipetiro camasã cabaiyasiparã jeto marĩ ãniña. Bairo cabaiyasiparã marĩ caániñiatacãärẽ, Dios pñame caroaro marĩ cã caátiie jãgori caroarã ñe ûnie cawapa cägoenarẽ bairo marĩ ãnio joroque ásupi. Bairo átiri yua, yeri pûna capetietie cãärẽ marĩ joyupi marĩ Quetiupau Jesucristo jãgori.

6

Muertos respecto al pecado pero vivos en Cristo

1 Bairi yua, yu cañatajere tãgori bero, ¿dope marĩ caáto to ñucuti? “Dios pñame nemojãñurõ marĩ qññamaiáto,” ïrã, ¿nemojãñurõ carorije macãajérẽ marĩ átinemocõacuti? **2** Tore bairo marĩ áperigarã. Merẽ marĩa, roro átiñajérẽ cajãnamajñcõärñcãrã marĩ ãniña. Bairo caãna ãnirõ, ¿dope bairo tunu

carorije macājērē marī átiāninemobujocati? ³ ¿Atore bairo mūjāā masīētīñati? Mūjāā masīrā. Mūjāā pūame Jesucristo yarā ãnigarā na mūjāā cabautiza rotirica rāmu caāno atore bairo mūjāā tuayupa: Jesucristo yucupāipū cariaricure bairo caāna mūjāā tuayupa, Dios cā caīñajoro. ⁴ Bairi mūjāārē na cabautizari rāmu Jesucristo mena cayaecoricarārē bairo baimirācāā, tunu cā mena Dios cā cacatioricarārē bairo mūjāā baiyupa. Bairo cā mena cacatiricarārē bairo caāna ãnirī caroarā cawāma yericuna mūjāā tuayupa yua. Tore bairo marī ásupi cā macārē Dios nocārō caroaro cā caátimasīrījē jūgori.

⁵ Jesucristo mena marī caānicōāmata, cariapea cariaricupū nimicūā, tunu cā cacatiricarore a bairo marī cāā cacatinemoparā marī ãnigarā. ⁶ Bairi, bairo marī masīña: Marīā, cajāgoyepure roro marī caátiānimirīqūērē Jesucristo cā cariarique jūgori yucupāipū papuaturericarore bairo baiyupa Dios cā caīñajoro. Dios pūame ati rupaū mena roro camasā na caátiānigarije to yasio joroque ī, bairo ásupi Jesús. Bairi ámerē roro átiānajērē caēñotamasīñarē bairo marī baietiya. ⁷ Ni jīcāā ūcū baiyasiri bero, cā rupaū roro caátingamirīqūērē átinemoētīñami.

⁸ Bairi, bairo marī ī tūgoñacōā niña: Jesucristo mena cariaricarārē bairo caāna ãnirī, cā caátore bairo marī átigarā. Cariaricū nimicūā catitunurī umurecōopū cā caátatore bairo marī cāā riamirācāā tunu catitunurī umurecōopū marī ágarā. ⁹ Tunu atore bairo marī masīñemona: Jesucristo riari bero catitunurī umurecōopū ácū pugani cārō tunu rianemoetigūmi. Di rāmu ūno

riarique cã ñemetaeto. ¹⁰ Jicãnia riajãnañupí, marí carorije wapare netõogu. Ñameré yua, catiri bero Dios mena caroaro ãnicõã ninucûñami. ¹¹ Bairi ñameré yua, mûjää pñame tirãmupu roro mûjää caátiñajérë cacumajúcõärícarärë bairo tûgoñaña. Cariacoatana ãnana carorijere na caátimasñétôrëa bairo mûjää cûa tiere tûgoñasanemoeticõãña. Jesucristo mena caâna ãnirí, mûjää caátiñipeere Dios cã caborore bairo jeto átiñicõãña.

¹² Bairo bairi yua, mûjää pñame ati rupañ butioro roro mûjää caátiñanucûrîjérë mûjää majûrë átijíñatirotieticõãña. Roro marí rupañ caátiñanucûrîjérë tûgoñaenarë bairo tiere tûgoñanetõcõãña. ¹³ Marí cañaríjë, marí cabusurije nipetirije marí rupañ macâjë mena roro marí áperigarã. Bairo roro átajere átato ñenorëa, Dios cã caborore bairo caroa macâjë pñamerë marí átiñigarã. Riacoati tunu cacatiricarärë bairo caroa macâjérë marí áticõã ninucûgarã. ¹⁴ Bairo yua, ñameré roro átiñajé mûjää catûgoñaríjë mûjää netõnucâetígaro. Ñameré yua, Moisés ãnacü cã caroticûrîqûérë carotiecocõãna mee mûjää ãniñã. Dios pñame roque mûjäärë mairí, caroaro mûjää rotiyami mûjää yeripu. Bairo cã mena mûjää caânoi, carorije átaje mûjäärë ñemetaetiya.

Un ejemplo tomado de la esclavitud

¹⁵ Bairi yua, yu cañatajere tûgori bero, ¿dope marí caáto to ñucuti? ¿Moisés ãnacü cã caroticûrîqûérë carotiecocõãna mee, Dios yayere cañroarã ãnirí carorije macâjérë marí átinemocõanicuti? Tore bairo marí áperigarã. ¹⁶ Caroaro mûjää masñña merë atiere: Mûjää pñame apei cã carotirore

bairo mujãã caáticõãmata, cãrẽ capaabojacoteri majã majũ jãärã mujãã baiya. Cã, mujãã quetiupahre bairo tuau baiyami. Torea bairo carori wãmerẽ mujãã caáticõãmata, tie carorijere caátirotiecocotenucûrã majũ mujãã tuaya. Dios cã carotirore bairo marã caáticõãmata roque, cãrẽ capaacoterãrẽ bairo marã ãnigarã. Bairo cã carotirore bairo ána carorijere átato mano marã ãnigarã. **17-18** Mai, mujãã puame cajãgoyepahre carorijere áticõã ninucûrã tiere caëñotamasñena majûrẽ bairo mujãã baiyupa. Cabaimiricãrã ãmerẽ yua aperã Jesucristo yaye quetire mujãã na caquetibujuro tãgori, mujãã yeripu tiere mujãã tãgousajãgoyupa. Bairi Jesucristo jãgori roro átajere caëñotamasñrã ãnirã caroa macããjẽ majûrẽ mujãã átiãnicõã jãgoyupa. Bairo mujãã caãnajẽ catiere tãgoñarã, yu puame Diore, “Muñujãñuña,” cã ñinucûña. **19** (Bairãpuha mai, catãgoñatutuawêpueña mujãã caãnoi, camasã na cabairijere ïcõñarã mujãã yu quetibujuya.) Mujãã puame cajãgoyepahre mujãã cañirãjẽ, mujãã cabusuriye nipetirije mujãã rupau macããjẽ mena roro átiãnjẽrẽ mujãã átiãñupã. Bairo roro átajere átato ûnoreã, ãme roque Dios cã caborore bairo caroa macããjẽ puamerẽ átiãña. “Cã mena caãnimajûcõãrã ãnirã nemojãñurõ cã caborore bairo marã átigarã,” ï tãgoñarã caroaro áticõã ninucûña.

20 Mai mujãã, cajãgoyepahre roro caáticõãna ãnirã tie carorijere caácticotenucûrã majũ mujãã ãñupã. Bairo caãna ãnirã ñe ûnie caroa macããjẽrẽ mujãã átiga tãgoñamasñesupa. **21** ¿Cajãgoyepahre roro mujãã caátiãnjẽ mena ñe ûnie caroare mujãã

bócar? Mujāā bócaesupa. Tie re tugoñamasírī yua, ãmerē mujāā bobotugoñaña. Roro mujāā caátaje wapa peero yasiricaropu roro mujāā baibujioyupa. ²² Bairo baibujiomirācūā, ãmerē yua roro mujāā caátiganucurījērē ñnotamasírī, Dios cū caátirotirore bairo caroa macāajē puamerē mujāā átijugoyupa. Tie roque wapacutiya mujāārē. Bairi nemojāñurō cū caborore bairo mujāā caápata, cū caátiñirotirijere caána majū mujāā tuaya. Bairo mujāā caáticōäninucūata yua, yeri capetieti punarē mujāā jogumi Dios. ²³ Bairi roro camasā caátipairā na yaye wapa peeropu caápárā niñama. Dios marírē cū cajorije puame roque yeri capetietie niña. Jesucristo marí quetiupau jugori wapa jénirícárō mano tie re marí joyami.

7

Un ejemplo tomado del matrimonio

¹ Yu yarā, yu bairarē bairo caaña, Moisés ãnacū cū caroticurīquerē mujāā masíñ. Tie puame ati yepapu mai marí cacatiño, marírē tutuaro rotirore bairo marí átiya. Marí cariaro bero roque, tie re carotiecoena marí tuacōña yua. ² Mai, ïcõñarī mujāā yu quetibujupa: Jícāõ ūcõ camanapucuco, cawāmojiyarico cõ caämata, Moisés ãnacū cū caroticurīque cañquetibujro jugori cõ manapure cõ capitiro maniñ. Cõ manapu cū cariaro bero roquere yua, na cawāmojiyamiríque peticoaya. Bairi yua, Moisés ãnacū, “Mu manapure cū pitieticōña,” cū cañroticurīquerē carotiecocõacõ mee tuayamo. ³ Bairi tunu cõ manapu cū caca-timiatacăärē, apei caämu mena cõ caämata, roro

áco átiyamo. Moisés ãnacũ cã caroticûrîqûérẽ cababotiore bairo baiyamo. Bairo caâcõ nimiocãã, cõ manapu cã cariacoapata roque, Moisés ãnacã, “Mã manapure cã pitieticôãña,” cã caïroticûrîqûérẽ carotiecocôãcõ mee tuayamo. Bairi apei caûmã mena wâmojiyari cõ caâmata, carorije áco mee átiyamo.

⁴ Yã yarã, yã bairãrẽ bairo caâna torea bairo mûjãã cãã Jesucristo cã cararique jãgori ãmerẽ yua Moisés ãnacã cã caroticûrîqûérẽ carotiecocôãna mee mûjãã ãniñã. Bairi jícãõ cõ manapu cã cariaro bero apeire camanapuçucore bairo catuarã ãnirã, apei yarã majã mûjãã tuaya yua. Bairi mûjãã ãmerẽ Jesucristo cariacoamiricã tunu cacatirichã yarã majã roque mûjãã ãniñã. Bairo caâna ãnirã caroa átaje tocânacã wâmerẽ mûjãã átiänigarã. ⁵ Cajãgoyepure mai marã cajesorije ûnie carorijere marã ïñauigaripeanucûwã. Bairo caïñauigaripearã ãnirã Moisés ãnacã cã caroticûrîqûérẽ tûgori bero tie roticûrîqûérẽ marã baibotiojãgowu. Bairo tieré cababotiorã ãnirã nemojãñurõ tutuaro carorijere marã ápu. Bairo carorijere ána yua, peeropu cayasiráná majûrẽ bairo marã baimiwã. ⁶ Cajãgoyepure Moisés ãnacã cã caroticûrîqûérẽ carotiecorã majã marã ãnimiwã. Âme roquere yua, Jesucristo mena ãnirã tie rotiriquire carotiecorã mee marã ãniñã. Bairo caâna ãnirã Dios cã caborore bairo caroa macâajê pñamerẽ marã átiänijãgomasñã, Dios, Espíritu Santore marã yeripu cã cajoro jãgori. Bairo Moisés ãnacã cã cawoaturiquere marã catãgousaro jãgori mee, cawãma yeri marã cacãgoro jãgori roque Dios cã

caborore bairo marī átiānimasīñā.

El pecado que está en mí.

⁷ Bairi Moisés ãnacă că caátiroticūrīqūē, “Carorije niña,” ¿marī ñrāati? Bairo marī ñētīgarā. Tie rotiriique camanicōāta, “Yua, carorije caácă yu ãniña,” marī tocānacăūpua marī ī tūgoñā masīētībujioricarā. Mai, jīcā wāme roticūrīqūē macājērē yu quetibujupa: “Aperā yayere ññauigaripeaeticōāña,” ī quetibujuya. Tie roticūrīqūē camanicōāta, “Ññauigaripearique, carorije niña,” marī ī masīētībujioricarā. ⁸ Bairi Moisés ãnacă că caroticūrīqūē caāno jūgori yua, marī rupaupu rorije marī caátigarije caānie püame tocānacă wāme roro átajere nemojāñurō marī átinemo joroque baiyupa. Tie roticūrīqūē camanicōāta roque, carorije püame camanierē bairo tuabujioro. ⁹ Mai, roticūrīqūērē masīēcüpă yu caāna yuteare cacatimajūrē bairo yu ãnimiwă. Cabero tie roticūrīqūērē yu camasīrō bero yu rupaupu rorije yu caátigarije caānie püame ãninemoñupă. ¹⁰ Bairo caátiecoă ãnirī peeropu yu cayasipeere merē yu masīwă. Bairi tie rotiriique jūgori camasārē Dios mena caroaro na catuabujioparo ûnorēă, yu püamerē carorije wapa cacāgoare bairo yu tuao joroque yu ápu. ¹¹ Yü majū yu tūgoñā mawijiayupa. “Moisés ãnacă că caroticūrīqūērē yu átipecyocōāgă,” ī tūgoñamicăă, yu rupaupu rorije yu caátigarije caānie jūgori tiere yu átipecyomasīēpă. Bairo átipecyomasīētīrī, carorije cawapacăă peeropu cayasipaure bairo yu tuamiñupă.

12 Bairi atore bairo marī ī yaparoya Moisés ãnacū cū caroticūrīqūrē: Tie cañurījē majū niña bairopħa. Tocānacā wāme roticūrīqūrē caroaro cariape quetibujurique cañurījē niña. **13** Toroquere Moisés ãnacū cū caroticūrīqūrē cañurījē nimirōcāā, Ɂnopērō tie jāgori marīrē carorije cabuicunarē bairo marī tuao joroque to ásupari? Tie jāgori mee tore bairo marī baiwħ. Marī carorije jāgori carorije wapacunarē bairo marī tuao joroque marī ápu. Bairo bairi tie rotirique caroa macāājērē masīrī bero yua, roro marī rupaħre caátiġanucūrījē pħamerē, “Tie carorije átaje majū niña,” marī ī tāgoñamasījħġowħ. Bairo ī tāgoñamasīrī, peeropħa cayasicoabujorarē bairo marī caānajē cutie cūarē marī masīwħ.

14 Bairi atore bairo marī masīñha: Moisés ãnacū cū caroticūrīqūrē pħame Dios cārē cū caquetibujucūrīqūrē majū niña. Bairi cañurījē majū niña. Yħu rupaħpħ rorije yħu caátiġarije cacūgoħ ānirī yħu pħame roque carorije macāājērē caátiċōāninucūn yħu āniña. **15** Yħa, yħu caátiġarije caroa ūnierē yħu áperinucūnha. Apeye carorije caátiġanipee ūnie pħame roquere yħu átinucūnha. Bairo yħu caátinucūrījērē dope bairo ñi masīetīnha. ɁDopērī tore bairo yħu átibaucti? **16** Yħu caátiġaetie pħamerē ácu, atore bairo yħu masīñha: “Moisés ãnacū cū caroticūrīqūrē cañurījē niña,” ñi masīñha. **17** Bairi āmerē yħu majū tie carorijere yħu áperiya. Yħu yeri yħu catāgoñarījēpħ carorije macāājē átaje nicōānha. Tie pħame roro yħu átiāninucūn joroque yħu átiya. **18** Bairi caroa macāājērē átiġamicūn, yħu átiġiātietiġa. Bairo átiġiātietiġi atore bairo ñi masīñha: Yħu rupaħ mena roro yħu caátiġarijere yħu caápata,

petoaca ūno caroa macāājē manimajūcōāñā. **19** Yu, yu caátigarije caroa ūnierē yu áperiya. Apeye yu caátigaetie puame roquere yu átinucūñā. **20** Yu caátigaetie puamerē ácu, atore bairo yu masīñā: Yu majū tie carorijere yu áperiya. Yu yeri yu catūgoñarījēpu carorije macāājē átaje nicōāñā. Tie puame roro yu átiāninucūð joroque átiya.

21 Atore bairo jeto yu baicōā ninucūñā: Caroa macāājērē átiganucūmicāā, rorije átaje puame je-tore yu áticōā ninucūñā. Carorije puame yu ãnijūgoyecatunucūñā. **22** Yu majūpua, Dios cā caroticūrīqūérē yu bomajūcōāmiñā. **23** Bairi atiere yu masīñā: Yu catūgoñarījē mena caroa macāājērē yu átigamiñā. Bairo yu caátigamiatacūärē, yupure niña caroaro yu caátigatūgoñarījērē eñotarore bairo yure caátinucūrījē. Bairi yu majū rupau mena carorijere tutuaro yu átiganucūñā. Bairo yupure caāno jūgori carorijere yu átijānamasíétīñā.

24 Bairo carorije macāājērē caáiticōāninucūñāñirī, ¡butioro roro yu tūgoñarīqūē paiya! Peero caäpetietopu caápáu yu ãniñā. ¡Tame, roro majū yu tāmuocuu! Bairi, ¿ni ûcā majū carorije yu rupaupu cacūgou yu caānie wapare yu cā netōōbujiocuu? **25** Dios puame Jesucristo mena yu catūgoñatutuaro jūgori, yu carorije wapare yu netōōgumi. Bairo cā caátipeere tūgoñarī, “Mu ñujāñuñā,” cā ñinucūñā. Bairi atore bairo ñi yaparoya yu cabairijere: Dios cā caroticūrīqūérē, cā cabororea bairo yu caátipea niñā. Baimicāā, yua, ati rupau caācā ãnirī roro átaje yupure caāno jūgori carorije yu caátipee cāñā ãno bairopua.

8

La vida conforme al Espíritu de Dios

¹ Bairi Dios p^uame noa ūna Jesucristo mena caānarē, “M^ujāā buic^utiya,” di r^um^u ūno na īreetigumi. ² Jesucristo jāgori Espíritu Santo cawāma yeri catiriquere cajo^u p^uame roro marī caátaje wapare cabuic^uperārē bairo marī ānio joroque marī ásupi. Tunu bairoa peerop^u marī cayasirábujopee cūārē marī netōōñupī. ³ Marīā, rorije caátiāninucūrā marī caāno jāgori, Moisés ānacū cū caroticūrīqūrē marī caátipeyomasīpee mañupā. Tie roticūrīqūrē jāgori marī carorije wapare marī canetōmasītīmiatacūārē, Dios p^uame roque marī carorije wapare netōōgu, cū macūrē ati yepap^u cū joyupi. Cū macū p^uame marī roro caátipairā marī carupa^uc^utorea bairo ati rupa^u cacūgo^u āñupī. Ti rupa^u mena riari marī carorije wapa caānierē merē reepeyocōāñupī. ⁴ Tore bairo marī ásupi Dios, cū camasīōrījē jāgori marī p^uame cū carotirore bairo marī caátipeyomasīparore bairo ī. Bairi marīā, āmerē yua ati rupa^u mena roro marī caátiāganucūrōrē bairo marī átiāmerīgarā. Espíritu Santo cū caátirotirore bairo jeto roque caátiāniparā majū marī āniña.

⁵ Tocānacāāp^ua camasā ati rupa^u mena roro caátinucūrā p^uame, ti rupa^u roro na caátie jetore átiāniganucūñama. Aperā, Espíritu Santo cū carotirore bairo caátinucūrā roque, cū caborije cañurījē p^uamerē átiāniganucūñama. ⁶ Noa ūna ati rupa^u mena roro caátiāninucūrā p^uame tore bairo na caáticōāninucūdata, peero yasiricarop^u ágarāma. Aperā, Espíritu Santo cū caborije cañurījē ūnie

p^uamerē caátiāninucūrā roque tocānacā rāmuā Dios mena yerijōrō ãnicōā ninucūgarāma. ⁷ Noa ūna ati rupa^u mena roro caátiāniganucūrā p^uame Dios c^ū carotirore bairo átijātimasīgaetiyyama. Bairi Dios pesuare bairo caāna majū tuayama. ⁸ Bairi tore bairo ati rupa^u mena roro caátiāninucūrā p^uame di rāmu ūno Dios c^ū caīñajesorije ūnierē áperimajūcōāñama c^ū caīñajoro.

⁹ M^ujāā roque ãmerē, na rupa^u caborore bairo caátiāninucūrā na caátiāninucūrōrē bairo m^ujāā átiāmerīñā. Espíritu Santo c^ū camasīrījē jūgori roque c^ū caátirotirore bairo jeto m^ujāā átiāninucūñā. Tore bairo m^ujāā átiāninucūgarā, caānorē bairo Espíritu Santo Dios Yeri majū m^ujāā yerip^u c^ū caāmata. Tunu bairoa Jesucristo c^ū cajo^u Espíritu Santo majūrē ni ūc^ū c^ū yerip^u cacūgoec^u p^uame Jesucristo ya^u mee niñami. ¹⁰ Ati rupa^u, roro marī caátinucūrī rupa^u p^uame caboapa rupa^u niñā. Bairo caboapa rupa^u caānimiatac^ūärē, Jesucristo marīp^ure c^ū caāmata, Dios p^uame cañurā ñe ūnie cawapa mánarē bairo marī ãnio joroque átiyami. Bairi marī rupa^u caboamiatac^ūärē, marī yeri p^uame um^urecóop^u caticōā ninucūgaro. ¹¹ Dios Yeri Espíritu Santo, Jesucristo cariaric^up^ure tunu c^ū catio joroque caáta^u p^uame marīp^ure c^ū caāmata, marī rupa^u cayasiro bero tunu ti rupa^ure catio joroque átig^umi. Espíritu Santo marīp^ure c^ū caānoi, c^ū camasīrījē mena tore bairo marī átig^umi.

¹² Bairi y^u yarā, y^u bairārē bairo caāna, marī yerip^u Espíritu Santo c^ū caāno jūgori ati rupa^u mena roro marī caátiāganucūrījērē áperirotiya. Espíritu Santo c^ū carotirore bairo

p̄ame roque átirotiya. **13** Ati rupaₘ mena roro m̄jāā caátilanucūata, peeropₘ m̄jāā yasigarā. Baimirācāā, tie carorijere Espíritu Santo cā camasīrījē jāgori m̄jāā caátiljānaata roque, m̄jāā caticōā ninucūgarā.

14 Nipetiro Espíritu Santo cā camasīrījē jāgori cā carotirore bairo caátiusarā p̄ame Dios pūnaa majū niñama. **15** Dios, Espíritu Santore marī cā cajoroi, paacoteri majā na quetiupāre cauwirā na cabairore bairo marī baietya. Dios p̄ame marīrē cā pūnaa marī ānio joroque átigayami. Cā, Espíritu Santo marī cā cajūgomasīrījē jāgori marī Pacₘ Diore, “Caacₘ,” cariape cā marī ī masīña. **16** Espíritu Santo p̄ame marī yeri marī catāgoñarījēpₘ, “Dios pūnaa majū marī āniñā,” marī ī tāgoñao joroque átiyami. **17** Bairo cā pūnaa caāna ānirī Dios, cā pūnaarē, “Caroare m̄jāā yₘ jogₘ,” nipetiro cā caírīcārōrē bairo marī cāgopeyogarā. Jesucristo jāgori tiere marī cāgogarā. Jesucristo cā carotirore bairo marī caátie jāgori marīrē roro na caápata, cā mena um̄arecōopₘ caroaro caānopₘ caroaro marī ānicōā ninucūgarā.

La gloria que ha de venir

18 Ati yepapₘ āna, roro popiye marī cabainucūrījē mena quetibₘjₘ cōñamasīā mano um̄arecōo caroaro caānopₘ caroare Dios marī cā cajopee menarē. Bairo ati yepapₘ roro popiye baimirācāā, cabero caroaro majū marī ānicōā ninucūgarā Jesucristo mena yua. **19** Nipetirije ati um̄arecōo macāājē Dios cā caqūēnorīqūē p̄ame camasā pajutiricaro mano apeye ūnierē na cacoterore bairo cotero baiya. “Ānoa yₘ pūnaa niñama,”

Dios cã caípa rãmu caetaparore cotero baiya.

20-21 Cañijãgoropã Dios cã caqüenorõqüẽ nipe-tirije caroa cañurijẽ ãnjãgoyupa. Cabero ati yepa macãajẽ roye tuapeticoasupa. Ati yepa to majãã roye tuaesupa. Adán cã cabaibotiorijere ñiarã, Dios pãame roque nipe-tirije to roye tuao joroque ásupi. Bairi nipe-tirije ati yepa macãajẽ cayasipee majã tuayupa. Bairo cayasipee cañimiatacãärẽ, caberopã Dios pãame tiere caroaro wasoagãmi tunu. Bairo ti rãmu caetaro cã pünaarẽ cawãma rupaã cã cawasoaparorea bairo ati umãrecóo macãajẽ cã caqüenorõqüẽ cãärẽ cawãma jeto wasoacõágãmi. Bairo cã caáto, tirãmuãpã cã caáti jãgoricarore bairo caroaro nigaró tunu. Pugani roye tuaetigaro yua.

22 Bairi atore bairo marã masiňa: Ati umãrecóo macãajẽ nipe-tirije Dios cã caqüenorõqüẽ pãame, jícaõ carõmio pünaa cãtigo popiye cõ canetõrõrẽ bairo tie cãã roro popiye netõrõ baiya. **23** Tie ati umãrecóo macãajẽ jeto mee roro popiye netõrõ baiya. Marã cãã toreia bairo popiye marã bainucãña. Bairo caãna nimirãcãã, merẽ cañijãgoro Espíritu Santore Dios cã cajoricarã majã marã ãniňa. Popiye netõrõ marã ãnicoteya mai ape rupaã, rorije cacãgoeti rupaãre, marã, cã pünaarẽ cã cañicãrõrẽ bairo Dios cã cawasoaparo jãgoye. **24** Jesucristo mena marã catãgoñatutuaro jãgori marã netõõñupã Dios. Bairi caberopã marã rupaãre cã cawasoapeere cañnorẽ bairo cariape marã tãgoñatutuacoteya. Ni jícaã ũcã dise ũnie cã cacoteriquere merẽ cã caññaata, tiere cotonemoetiyami. Marã cañiarõqüepã caãmata, dope bairo merẽ ñiarõqüepãre cotemasã mano.

25 Bairi marĩ caññaetiere mai cacoterã ãnirĩ tiere pajutiricaro mano marĩ cacotetûgoñarõ ñuñña.

26 Marĩ p̄ame Diore caroaro cariape cañorẽ bairo cã marĩ jénimasĩ peyoetinucũña. Bairo cajéniyomasĩena marĩ caänoi, Espíritu Santo p̄ame marĩ juátinemonucũñami. Bairi marĩ caátiñipeere marĩ jénibojayami cã yaye busurique mena. Tie busurique p̄ame camasã busurique mena cabusujéñomasĩ manie niñña. **27** Dios p̄ame roque marĩ yeri marĩ catûgoñarijérẽ caññabesemasĩ ãnirĩ Espíritu Santo marĩ cã cajénibojarijere cariape tágomasĩñami. Dios cã caborore bairo Espíritu Santo p̄ame, marĩ, cã yarärẽ marĩ jénibojanucũñami.

Más que victoriosos

28 Atore bairo marĩ masiñña: Nipetiri wâme caroa, o popiye marĩ cabainucüpeere marĩ cũñupĩ Dios, marĩ, cãrẽ camairã cã caborore bairo caroaro marĩ caátiñimasíparore bairo ï. Tore bairo marĩ cũñupĩ Dios marĩ, cã cabesericarã, cã cabojägoricarorea bairo catägousarärẽ. **29** Dios merẽ cañijägoripaupha marîrẽ ïñabeseri, “Anoa caañiparã yu pünaa majú nigarãma,” ïcüçöäñupĩ. Cã macã cã caänierẽ bairo marĩ caänierẽ boã, bairo ïcõã jägoyupi. Bairi tunu cã macãrẽ, nipetiro cã mena catägoñatutuarã jägocure bairo cã caänierẽ boã, bairo ï jägoyeticüçöäñupĩ Dios. **30** Cañijägoripaupha merẽ cã yarã cã caänirotiricarã marĩ caänoi, cã pünaa caañiparãrẽ marĩ beseyupi. Bairo cã cabesericarã marĩ caänoi, “Ñe ûnie cabuimána, cañurã niñama,” marĩ ï ñañami. Bairo cã cañ ïnarã marĩ caänoi, caroaro

majū cā caānajē cātie macāājērē marī cūā jīcā wāme ūnorē marī cāgōo joroque ásupi.

31 Bairo tie caroa queti majūrē tāgoñarī, atore bairo marī tāgoñā masñemōñā: Dios cā cañamaicoterā marī caānoi, noa ūna aperā marīrē cañaterā nimirācāā, roro marī átiyaparoetiyama.

32 Dios cā macū caānimajūrē cā riarioti joyupi ati yepapure, marī nipetiro marī carorije wapare netōōgh. Marī mairī, “Cā yū joetigū yū macārē,” ūesupī. Bairo caátacū majū ãnirī nipetirije caroaro marī caānajē cātipee cūārē marī jomajūcōāgumi.

33 Dios roque, “Ānoa ūne ūnie cawapa cāgoena niñama,” marī, cā cabesericarārē marī ū masñiami. Bairi ni jīcāū ūcū, “Ānoa, cañuena niñama,” marī ū bāsūjāmasñēcūmi.

34 Mai, atore bairo niñā: Jesucristo pāame yucāpāpīpū marī carorije wapare netōōbojagū riayupi. Bairo riacoamicāā, tunu nemo catiyupi Dios cā camasñijē jāgori. Bairo catiri bero āmerē yua, cā pacū cā carotimasñīpāu cariape nūgōāpū ruiri, marī yaye caānipeere jēnibojāh átiyami cā pacū Diore. Bairi ni jīcāū ūcū, “Ānoarē na yaye wapa popiye na baio joroque na átirotiya,” marī, Dios cā cabesericarārē marī ū bāsūjāmasñēcūmi.

35 Jesucristo marīrē cā camairijērē ni jīcāū ūcū eñotamasñēcūmi. Tunu bairoa popiye marī cabairije, o marī cañeariti tāgoñarījē, o aperā Jesucristo yarā marī caānie jāgori roro marīrē na caátie to caānimiatacāārē, Jesucristo pāame marīrē maicōā ninucūñami. Tunu bairi marī cañeariji, marī cajutii bopacarije, o cauwiorije watoa marī caānie, o aperā marīrē na capajāgarije caānimiatacāārē,

Jesucristo p^uame marī maicōā ninucūñami.
 36 Dios yaye quetire woarica tutip^u cāā atore bairo ñña cū yarārē:

“Dios, m^u yarā jāā caāno jāgori tocānacā rāmuā jāärē pajíärícārō uwioro jāā átinucūñama.

Ovejare pajíägarā, narē pajíärícārōp^u na cajeánarē bairo jāā cāärē roro jāā átinucūñama,”

Í quetib^uj^u woatuyupa Dios ya tutip^u.

³⁷ Bairo roro netōrō marī cabairije caānimia tacāärē, marī p^uame Jesucristo marīrē camai cū caj^uátie jāgori roro marī cabainucūrījērē netōnucārī jōp^uame tiere tūgoñenaerē bairo marī tūgoñanetōcōðagarā. ³⁸ Bairi ñe ûnie r^usaeto atore bairo ñi tūgoñatutuacōñia: Dise apeye ûnie Dios marīrē cū camairījērē marī eñotamasñétñia. Marī cabaiyasiata, o marī cacaticōāmata cāärē, dise ûnie marī eñotamasñétñia. Bairi tunu ángelea majā, wātī yeri p^una quetiuparā cāā marīrē Dios cū camairījērē marī eñotamasñétñama. Tunu apeye áme caānie, caberop^u caānipee cāā marī eñotamasñétñia. ³⁹ Bairi tunu jōbui umurecóop^u macāäjē, cañcāärōp^u macāäjē, nipetirije Dios cū caqñenoríqñē, marīrē Dios cū camairījērē marī eñotamasñétñia. Marī Quetiupaa Jesucristo yarā marī caānoi, jdi rāmu ûno marī maijānaetinucūg^umi Dios!

9

Dios ha escogido a Israel

¹ Y^u, Jesucristore catūgo^usau ãnirī mujāärē cariape y^u quetib^uj^uya. Mujāä ñitoetiya. Tunu bairoa Espíritu Santo y^ure cariape cū caquetib^uj^uro jāgori cariape mujāärē ñiña. ²⁻³ Y^u

yarā, yu ya poa macāāna judío majā Jesucristore na catāgoūsaetiere iñari roro yu tāgoñariqūē paicōā ninucūcūp. Yu yeri yu catāgoñarījép roro capūnirōrē bairo yu tāgoñanucūcūp. Bairo tāgoñari yua, yu yarā Jesucristore na catāgoūsapeere bo, Jesucristo cā camano, peero caāpetietop yu ágatūgoñaña, bairo na yu cabailojarō iñari roro na caátie wapare netōbujiroma ñ. ⁴ Na, yu yarā judío majā pūame Jesucristore tāgoūsaetimirācūā, Israel ānacū pārāmerā, Israel ya poa macāāna majū niñama. Bairi narē Dios pūame cā pūnaarē bairo caāniparā majū na beseyupi. Bairo na beseri bero yua, nocārō cā catutuarije cā caasiyarije mena natu ãñupī. Bairo na mena ãcū, caroa wāme cā na caátipeere na átirotiyupi. Tunu bairoa Moisés ānacū cā caroticūrīqūē cawāmecūtie cūärē na cūñupī. Tunu bairoa cārē na cañubuepee, caroaro na cā caátipee cūärē na joyupi. ⁵ Na cā judío majā jāā ñicūjāā ãnana pārāmerā, jāā ya poa macāāna majū niñama. Tunu apeyera camasā ya wāme marī catāgoñarō pūamata, Jesucristo cā judío majā yaure bairo buiayupi ati yepapure. Cā, niñami ati yepa macāājē caānie nipetiriye Quetiupau. Bairi cārē marī cabasapeopee niña. Bairoa to baiáto.

⁶ Dios, Israel ya poa macāānarē caroaro na cā caátigariquere na átipeyoecu mee baiyami. Bairo pūame roque niña: Diore na catāgoūsaetie jāgori nipetiro judío majā Israel pārāmerā nimirācūā, na mena macāāna aperā apei pārāmerārē bairo caāna tuayama Dios cā cañajoro. ⁷ Bairi judío majā nipetiro Abraham ānacū pārāmerā caāna nimirācūā, cariape cā pārāmerā majū

nipetietiyama Dios cã cañajoro. Bairi bairo qññupí Abrahärë Dios: “Pugarã m¤ capünaa cutimiatacüärë, m¤ macã Isaac jügori capäärä nigaräma m¤ pärämerä caäniparä,” qññupí.

⁸ Bairo ïgaro ïña: Nipetiro Abraham ya poa macääna cabuiancürä Dios pünaa majü mee niñama. Dios Abrahärë, “Caroaro m¤ y¤ átig¤,” cã caïrñqüerë catägoasarä roque Dios pünaa niñama. Na ûna roque, Abraham ãnacã pärämerä majü tuayama Dios cã cañajoro. ⁹ Mai, atore bairo ãñupä Dios caroaro cã cã caátipee Abrahärë: “Ati y¤tea ûno caäno ape cämarë y¤ caetaro, merë Sara m¤ nümo jícañ macã cüligomo,” qññ quetib¤j¤ jügoyeticüñupí Dios Abrahärë, cã macã cã cabuiapée macääjëre.

¹⁰ Atie y¤ cañquetib¤j¤rije jeto mee niñia. Apeye atore bairo ïcõñanemorñqüe roque cariape majü niñia: Abraham macã Isaac, batiri bero, nümo cüsupi Rebecare. Bairi cõ pünaa jícaña pugarã cabuiaricarä Isaac jícañ pünaa ãñupä. ¹¹⁻¹³ Mai, na cabuiaparo jügoye, caroa, o carorije macääjëre na caátiparo jügoyepa merë Dios jícañrë cã besecüçödäñupí. Atore bairo cõ ïñupí Rebecare: “Cajügoc¤ caänipap¤ püame cã baire capaacoteire bairo nig¤mi,” cõ ïñupí. Tie cõ cã cañügoyetirique püame cã ya tutip¤ cañrörëä bairo cariape ïña: “Jacore mairí cã y¤ besewu. Apei Esaú püamerë cã ñiñatewu,” ï quetib¤j¤ya. Tore bairo cã caátajere masíñ, atore bairo cariape marí ñ masíñia: “Dios, cã caboro, cã caátigajügoyetiricarore bairo camasärë na besemasíñami cã caborärë. Dope bairo caroaro na caátiere ïñajesori mee na beseyami,” marí ï masíñia.

14 Tiere masīrī yua, “Toroquere, cariape caácu mee niñami Dios bairo cā caápata,” ¿marī īrāati? ¡Tore bairo marī ī masīena bairāpua! **15** Atore bairo pūame qūñupī Dios Moisere: “Yū camai jetore cā ñiñamaigh,” qūñupī. **16** Bairi atore bairo marī masīña: Dios, cā majū cā caboro marī camasārē marī bopaca ñamasīñami. Cā marī camairotiro jāgori mee marī mainucūñami. Tunu bairoa caroaro marī caátie jāgori mee marī maiñami. **17** Tore bairo cā majū cā caborore bairo átiri, atore bairo qūñupī Dios quetiupa rey Egipto macāācārē Moisés ãnacā cā caaña yūteapare: “Yū catutuarijere mā mena ñogu, mārē quetiupauare bairo mā yū jōwā. Nipetiro camasā, catutua yū caānierē na camasīparore bairo ī, tore bairo mā yū ápu,” qūñupī Dios. **18** Bairi Dios camasā noo cā caborārē na ñamaiñami. Tunu aperā na yeripu catāgoüsagaena pūamerē nemojāñurō catāgoüsagaena majū na ãnio joroque na átimasīñami.

19 Bairo yū cañijērē tāgorā, atore bairo mājāā ñibujorā: “Dios, cā majū cā caboro caāno jāgori marī camasā marī caátiñipee caēnotamasīñā manie cā caáticūjūgoyetiata, ¿dope bairo Dios cā majūā tunu, ‘Cabuicuna mājāā ãniña,’ cariape marī qūñ masībujiocati? Í masīetñibujio mi Dios,” mājāā Í tāgoñabujorā. **20** Atore bairo ñi quetibajuya mājāārē: Mājāā camasā cabagoro macāāna nimirācā, ¿netōõrō caānimajū ū Diore cā mājāā tutiyati? Ríjotu caqūñenorīcārē, “¿Dopēi tore bairiru yū mā weeri?” tiru cañmasīparorea bairo mājāā cā ñrā mājāā ñā Diore, tore bairo mājāā cañata. **21** Ríjotu caqūñenorī majōcu

puaame ríi mena noo cã cabori jotau ūnierẽ qūēnomasñami. Tie ríi mena jīcāru jotau caroaru majū qūēñomasñami. Tie menaina tunu aperu cabugoro caāniru majū qūēnomasñami.

22 Torea bairo marĩ camasã cã caqūēnorõcārārẽ cã caboro marĩ átimasñami Dios. Baipua, cã puaame roro caánarẽ cã cañabeseri rãmu caetaparo jūgoye roro na caátiānierẽ caroaro yerijõrõ mena nacãcõã coteāninucñami. Ti rãmu caetaro roque popiye na baio joroque cañuenarẽ cã caátippee mena cã catutuarije, nocärõ cã caátimasñijerẽ marĩ nipetiro camasärẽ marĩ áti ñiñocõñagumi. **23** Tunu bairoa marĩ cã cañamairã puaamerẽ nocärõ caroaro majū cã caánierẽ marĩ camasõrõ boyupi. Bairi cajūgoyepua, yure bairo caroarã cañurã na ãmarõ ï, marĩ besecñjúgoyupi. **24** Bairo marĩ besei yua, judío majã jícãärārẽ, aperã judío majã caãmerã cãärẽ marĩ beseyupi. **25** Dios yaye quetire woarica tutipu cãärẽ tirãmupu macãacã Oseas cawãmecucu puaame atore bairo ï woatujúgoyeticñañupu judío majã caãmerärẽ na cã caátippeere:

“Yu yarã na caãmerñimiatacuärẽ, yu yarãrẽ bairo na ñiñagu.

Tunu yu camaietimirõcārārẽ, yu camairãrẽ bairo na ñiñagu,” ï woatuyupi Oseas Dios cã cañlqñerẽ.

26 Tunu apewépu bairo ñemoña:

“ ‘Mujãã yu yarã mee mujãã ãniña,’ Dios na cã cañrcã yepapua tunu,

‘Dios cacaticõäninucñu pũnaa niñama,’ ñecogarãma,” ï woatuyupi Oseas, Dios judío majã caãmerärẽ cã caátippeere.

27-28 Jāā yarāā judío majāā Israel ya poa macāāna na cabaipee p̄amerā atore bairo ī quetib̄j̄ woatujūgoyeticūñāñupī Isaías: “Dios p̄ame yoaro mee na ññabesegumi ati yepa macāāna nipetirore. Cū caíjūgoyeticūñcārōrēā bairo cariape átiḡmi. Bairi Israel p̄ārāmerā, ria capairiya paputiro macāājē paare bairo capāārā nimirācūā, capāārā mee netōjītātigarāma roro na caátaje wapare,” na ī woatujūgoyetyiyupi Isaías ãnacū. **29** Cū, Isaíana tunu apewēp̄ atore bairo ññemoñupī mai cajūgoyep̄ure: “Dios ñe ñnie carusaec̄ catutuamajūū p̄ame marī mairī jīcāārā ñnarē cū carugaeticōāta, marī judío majāā marī manibujiorā.

Sodoma, bairi Gomorra macāā macāānarē cū caátatore bairo marī judío majāā cūārē marī repeyocōābujiōric̄umi merē,” ī woatuyupi Isaías ãnacū.

Los judíos y el evangelio

30 Toroquere, ¿dope bairo marī ñcati? Bairo p̄ame niña: Judío majāā caāmerā Dios mena caroaro na caānipeere macāēsupa. Tiere macāēñmirācūā, Jesucristo mena na catāgoñatutuarije jūgori tiere masjūgoyupa. Jesucristore na catāgoñsaroī, Dios p̄ame, “Caroarā, ñe ñnie rorije cawapa cūgoena niñama,” īrī na ññanucūñami. **31** Marī yarāā israelita majāā p̄ame roque Moisés ãnacū cū caroticūñqūérē na catāgoñsaro jūgori Dios mena caroaro ñnígamiñupā. Bairo ñnígamirācūā, tie rotiriquire caroaro átipoyoesupa. Bairi Dios mena caroaro ñnímasñēsupa. **32** ¿Dopēñrā Dios mena caroaro na ñnímasñēsupari? Bairo p̄ame

niña: Jesucristo mena na catügoñatutuarije mena mee, Dios mena caroaro ãnigamiñupã. Na majũ na catügoñatutuarije mena p̄ame roque tore bairo ãnigamiñupã. Bairo Dios cã cajoricã Jesucristo mena catügoñatutuagaena ãnirõ Dios t̄p̄áperigarãma. Bairi ũtâapure carocawanucûrãrẽ bairo tuayama yua. ³³ Tore bairo cariape í woatuyupa Dios ya tutipã:

“Yã p̄ame Sión cawãmecuti buropã jílcã ũtâarẽ cûrãrẽ bairo jílcã cã yã cûña.

Bairi ni ūcã cûrãrẽ cã caboeticõäta, tiare carocawaure bairo popiye cã baio joroque cã yã átigã.

Tunu ni ūcã cûrãrẽ cariape catügoñusaã p̄ame roque di rãmã ūno,

‘Cabugoro majũ cã yã boyupa,’ í tâgoña yapapuaetigãmi,” í quetibujaya Dios ya tutipã cûrãrẽ.

10

¹ Bairi yã bairãrẽ bairo caäna, yã p̄ame, yã yarã Israel ya poa macäâna na canetõjâtipeere bãtioro yã boyã. Bairo bori yua, bãtioro Diopure na yã jêni bojanucûña. ² Na p̄ame Dios cã caborore bairo caroaro átiganucûmiñama. Bairo átiga ãninucûmirâcã, na majũ na ya wãme ūnierã átiri, cã caborore bairo átijâtietinucûñama. ³ Bairi, “Dios p̄ame Jesucristo mena marĩ catügoñatutuaro jûgori, ‘Ñe ūnie carorije cawapa cûgoena niñama,’ marĩ í masññami,” í tâgoñamasñëtînucûñama. Bairo tâgoñamasñëtîrõ yua, na majũ na caátitutuarije mena ñe ūnie cawapa mánarã bairo ãniganucûmiñama. ⁴ Jesucristo ati yepapã etari, marĩ nipetiro camasã

că mena catūgoñatutuarārē, Moisés ānacă că caroticūrīqūrē carotiecocōana meerē bairo caāna marī ānio joroque ásupi, ñe ūnie carorije cawapa căgoenarē bairo marī caānimasīparore bairo ī, Dios că cañajoro.

⁵ Atore bairo ī woatuyupi Moisés ānacă că caroticūrījērē na catūgoñasarije jūgori canetōparārē: “Ni jīcăă ūcă roticūrīqūē nippetirijere caátipecomasă pūame Dios mena ānicōā ninucūgūmi,” ī woatuyupi. ⁶ Baipħa, apeyerā Jesucristo mena marī catūgoñatutuarije jūgori marī canetōpee pūamerē tāgoñarī, apewēpħ Moisés ānacă că cawoatucūrīqūrē marī tāgoroa mai. Atore bairo ī woatuyupi: “¿Ni ūcă umurecōopħ că wāmuácati?” ī woatuyupi. Bairo īgħi īñupi: “Jesucristo marī că netōapáro īrā, ¿ni ūcārē umurecōopħ că wāmuárotiri, că marī piiruojoroticati?” īgħi īñupi Moisés. ⁷ Apewēpħ tunu ī woatunemoñupi: “¿Ni ūcă caūcārī ope cariaricarā na caānopħ că ruiácati?” Bairo īgħi īñupi: “Jesucristo marī că netōapáro īrā, ¿ni ūcārē ti opepħ că ruiárotiri că marī piiwāmħojoroticati?” īgħi īñupi Moisés. ⁸ Bairopħa, marī cajopee mee niñña. Merē Moisés ānacă că cawoaturicarore bairo niñña: “Merē mħejā masiñha Dios yaye quetire. Bairo mħejā yeripħ tie queti caāno jūgorina, tiere mħejā busnucūnha,” ī woatuyupi. Bairi ni ūcārē marī cajopee mee niñña. Tie quetibħu juriqe Jesucristo mena tāgoñatutuarique macājē quetirea camasārē jāā quetibħu jħu nucūnha. ⁹ Tie quetibħu juriqe atore bairo ī quetibħu ja cħalli marī cabusarije mena: “Jesús marī Quetiupħa niñami,” īrī bero tunu, “Jesús că

cariacoamiatacūārē tunu cū catioyupi Dios,” marī yeripu marī caítēgoñaata, Dios pūame roro marī caátaje wapare marī netōōgumi. **10** Bairi marī yeripu Jesucristo mena tāgoñatutuari, tunu cū yarā marī caānierē aperārē na marī caquetibujāata, Dios pūame, “Caroarā, ñe ûnie carorije cawapa cūgoena niñama,” marī ī ïñagumi. Bairo marī caápata, marī netōjātigarā roro marī caátaje wapare.

11 Torea bairo ī quetibujāya Dios ya tutipu cūārē: “Ni ûcū cū mena cariape catūgoñatutuañ pūame di rāmū ûno, ‘Cabugoro majū cū yu boyupa,’ ī tāgoña yapapuaetigumi,” ī quetibujāya. **12** Bairi Dios pūame judío majā, judío majā caāmerā cūārē na ïñaricawoetiyami. Jicārō tāni caroaro cariape na ïñañami Dios camasārē. Cū, marī Quetiupau, nipetiro Quetiupau jicāñā niñami. Bairi cārē cajēnirārē tocānacā wāme caroare netōjāñurō na jomajūcōāgumi. **13** Dios ya tutipu atore bairo ī woatuyupa: “Tocānacāñpu camasā roro na caátaje wapare Dios cū canetōōrō borā, marī Quetiupau wāmerē īrī cū na cajēniata, na netōōgumi,” ī woatuyupa. **14** Dios yaye quetire caānorē bairo cariape camasā na catūgoñsaeticōāta, marī Quetiupau cū jēnimasiñenama. Bairo Jesucristo yaye quetire na catūgoeticōāta, cū yaye queti cārē caānorē bairo cariape tūgoñsamasiñenama. Tunu bairoa narē caquetibujārā na camanicōāta, tie Jesucristo yaye quetire dope bairo tāgomasiñenama. **15** Tunu bairoa Dios tocānacāñpu caquetibujārā cū cajoeticōāta, cū yaye quetire camasārē caquetibujāparā manibujiorāma. Baipua na joyupi. Dios yaye

woarica tutipu cāärē na caetarijere atore bairo ñīna: “Aperā marīrē, yeri ñajāō joroque caátie caroa quetire na caquetibujūrætarō ñīnarī butioro marī useaniña,” ñī woatuyupa.

16 Atie caroa quetire capāärā tāgomirācā, tocānacāpua Israel ya poa macāana tāgousapetietiyama. Isaías ãnacā cā calwoaturicarore bairo niñama: “Dios, jāä Quetiupau, jāä caquetibujūrijere ¿noa ûna tieire na tāgousayati? Jīcāärā ûnaacā jeto tāgousanucūñama,” ñī woatuyupi. 17 Bairi camasā caroa quetire na catāgousaro jāgori Jesucristo mena catāgoñatutuarā tuanucūñama. Tie caroa queti, Jesucristo yaye majū niña.

18 Yu puame atiere mujāä yu jēniñapā mai: ¿Israel ya poa macāana tie quetire na tāgoesupari? Tāgoricarāma. Dios ya tutipu cāärē atore bairo ñī woatuyupa:

“Dios yaye quetire caquetibujūri majā nipetiropu quetibujūbatoyupa.

Bairi ati yepa nocārō cayoaropu macāana cāä tie quetire nipetiropu tāgoyupa,” ñī woatuyupa Dios ya tutipu.

19 Tunu mujāä yu jēniñanemopa: ¿Israel ya poa macāana caroa quetire tāgomirācā, tieire na tāgomasiñesupari? Tāgomasiñicārāma. Tieire quetibujūnemogu, Moisēs ãnacā cā calriqūerē mujāä yu quetibujūgu. Atore bairo ñī woatuyupi Moisēs, Dios cā yarārē cā calriqūerē:

“Yu yarā jeto meerē na yu maigu.

Tore bairo aperārē na yu camairō ñīnarī, mujāä, yu yarā puame na mujāä pesucūtigarā.

Na mena mujāä asiajāñugarā,” ñīñupī.

20 Caberopu tunu Isaías ãnacã israelita majã caãmerãrẽ ïgu, atore bairo ïnemoñupi:

“Noa ūna yure camacãetímiricârã puame merẽ ãmerẽ yu masijãñuñama.

Bairo yure camacãetâna puamerẽ yu camasirijẽrẽ na yu áti ïñowu.”

21 Tunu apewepu Isaías puame israelita majärẽ ïgu, atore bairo í woatuyupi: “Tocãncâ rãmu yu wãmorirẽ jewãmuorí na yu cotemiwu, yu yarã yutu na apáro í. Na puame catûgoñsagaena, cabaibotiorã ãnirí yutu atígaema,” í woatuyupi Isaías ãnacã israelita majärẽ Dios cã cañrïqûerẽ.

11

El Israel escogido

1 Bairi ãmerẽ atore bairo mujãã yu jêniñaña: Bairo israelita majã cárẽ cabaibotiorã na caâno jûgori, “Yu ya poa macãâna mee mujãã ãniña ãmerẽ yua,” ¿na qûñati? Bairi na í ïñaecûmi. Yu cãã, israelita majã yau judío majõcu yu ãniña. Abraham ãnacã pârâmi, bairi Benjamín ya poa macâacã pârâmi majû yu ãniña. **2** Cañijûgoripaupu merẽ Dios israelita majärẽ cã ya poa cañiparârẽ bairo na ïñajûgoyupi. Bairi narẽ, “Yu yarã mee niñama yua,” na í ïñaetíñami ãme cãärẽ. Mujãã masîrã profeta Elías ãnacã yaye quetire. Cã puame Diore, “Israelita na carorije wapa buicutiyama,” na í buñjãñupi, Diore jêniâcû. Tiere mujãã masîrã. Atore bairo í quetibujyupa Dios ya tutipu Elías cã cañrïqûe quetire: **3** “Yu Quetiupu, mu yarã profeta majã mu caquetibujuñoricarârẽ na pajâreama israelita majã puame. Na pajâreru, waibutoare

peori joemugōjorica mesaari cūārē yasiorepeyocōāāma. Yü jetore yü pajīāētīñama. Bairi yü cūārē yü pajīāgarā yü macāārā átiyama," qūñupī Eliás Diore. ⁴ Bairo cā caīrō tāgomicāā, Dios püame atore bairo qūñupī: "Jīcāārā israelita majā yü boyama bairāpu. Baal cawāmecucu aperā jūgūērē rüpopatuuri mena cā riape etanumurī caīroaetanarē merē jīcā wāmo peti püga pēnirō cānacā mil cārō majū, yü yarā caāniparārē na yü beseyaparoya," qūñupī Dios Elíare, ī woatuyupa Dios ya tutipu. ⁵ Bairi āme cūārē torea bairo judío majā jīcāārā ūna tuacōāñama Diore catāgoüsari majā. Narē Dios püame na īñamairī na beseyupi. ⁶ Bairi Dios marīrē cā caīñamairijē jūgori marī cā canetōōata, dope bairo marī netōmasīena caroaro marī caátiānie jūgori yua. Caroaro marī caátiānie jūgori marī canetōmasīata, Dios marīrē cā camairīqüē püame cawapa manierē bairo tuabujioro.

⁷ Bairi, ¿dope bairo püame marī īrāati? Atore bairo püame marī ī masīgarā: Israelita majā püame caroaro Dios mena nigamirācāā, na majū na caborore bairo caátiārā ãnirī nippetiro cā mena ãnipetiesupa. Jīcāārā cā cabesericarā roque cā caborore bairo caroaro ãnimasīupā. Aperā cūrē caboenra roquere netōojāñurō caāmoope mána, cā yaye quetire catāgoena majū na tuao joroque ásupi. ⁸ Torea bairo īña Dios ya tutipu cūārē: "Dios, cārē catāgoüsagaenarē na yeripu nemojāñurō cā yaye quetire catāgomasīena majū na ãnio joroque na ásupi. Bairi ati rūmūrī cūārē catāgoüsena majū nicōāñama israelita majā mai. Cacaapee cāgorā nimirācāā, caīñenaenarē bairo na

tuaō joroque ásupi. Tunu bairoa cū yaye quetire catāgorā nimirācāā, tiere catāgoena majūrē bairo na ásupi,” ī quetibujaya Dios ya tutipu cūā. ⁹ David ānacū cūā atore bairo qūññupī Diore:

“Na, israelita majā na cabose rūmū qūñenorī rūmū caāno roro majū átinucūñama.

Bairo roro na caátiere īñarī popiye na baio joroque na mū caáto ñuña.

¹⁰ Cacaapee cāgorā nimirācāā, cañnaenarē bairo na tuaō joroque na ása.

Tunu bairoa popiye na rupaū mena na tāmūo joroque na ása,” īñupī David cū ya tutipu Diore.

La salvación de los no judíos

¹¹ Bairi āmerē mujāā yu jēniñaña: Bairo judío majā Jesucristore na catāgoūsaeto jūgori, ¿nipetiro judío majā na yasipeticoásupari? ¡Yasipetiesupa, bairāpūa! Bairo pūame baiyupa: Judío majā Diore baibotiori na catāgoūsagaetimiatacārē, aperā judío majā caāmerā pūame Diore tāgoūsari roro na cabairijere netōjātiyupa. Dios pūame na netōōñupī. Bairo na cū canetōōrō īñarā judío majā pūame, “Narē bairo jāā cārē Dios cū canetōōrō jāā boyā,” na ī tāgoñao joroque ásupi Dios. ¹² Bairo judío majā pūame Diore na catāgoūsaetie jūgori aperā ati umūrecóo macāāna judío majā caāmerā pūamerē caroaro majū na baiyupa. Cabero judío majā tunu Jesucristore na catāgoūsaro bero caāmata roque, ¡netōjāñurō caroaro majū na bainemogaro ati umūrecóo macāāna nipetirore!

¹³ Bairi mai, mujāā judío majā caāmerārē jīcā wāme ūno mujāā yu quetibujugaya:

Mujāā, judío majā caāmerārē Dios yu cā caquetibujerotijoriquere masīrī, yu paariquere caroaro cariape majū yu átipeyogaya. ¹⁴ Bairo mujāārē caroaro yu caquetibujero, yu yarā yu ya poa macāāna majū p̄ame caroaro mujāā caátiānierē na cañiacōrō yu boyo. Bairo mujāā ñīacōrī yua, na cūā tāgomasibujorāma Dios na cā canetōōgarijere. Bairo tāgomasīrī yua, jīcāārā netōjīātibujorāma na carorije wapare. ¹⁵ Judío majā Dios macārē na catāgousaetoi, aperā ati umurecōo macāāna judío majā caāmerā p̄amerē cā mena jīcā yericūnarē bairo caāniparā majū na ásupi. Cabero judío majā p̄ame tunu Jesucristore na catāgousa bero caāmata roque, netōōjāñurō caroaro na bainemogaro. ¡Camasaā cariaricarāpūrē catioricarārē bairo caroaro majū na bainemogaro yua! ¹⁶ Í cōñarī quetibujericaro p̄amata, atore bairo niña: Jīcā pāärē, jīcā cuiaca peenerī, “Dios yaye nigaro,” marī cañatato bero caāmata, carusari cui cūā caroa cui Dios ya cui tuaya, cū cañajoro. Bairi tunu yucu nucōrē, “Dios yaye nucōo nigaro,” marī cañatato bero caāmata, tii rupuu cūā caroa Dios ya rupuu majū tuacōāña. Atore bairo marī cañcōñabueata, Abraham, jāā ñicū ãnacū cūā cañuu cū caāmata, cū pārāmerā cārē bairo Diore catāgousaparā cūā caroarā cañurā nigarāma, Dios cū cañajoro.

¹⁷ Apeyera tunu judío majā p̄ame yucu, olivo cawāmecutii rupuu majūrē bairo niñama. Bairo na cabaimiatacūärē, tie rupuu jīcā rupuare pajure rericarore bairo jīcāārārē na reyupi Dios cārē na catāgousaetie wapa. Mujāā, judío majā caāmerā p̄ame macāñucū macāācū olivo rupuare bairo

mujāā āniñā. Bairo caāna mujāā caānimiatacāārē, Jesucristo mena mujāā catāgoasarije jāgori, pataaneatíri tunu olivoa majūpua tii rāpuaare na capataaworicaropua mujāā puaamerē wasoaoteire bairo ásupi Dios. Bairi mujāā cūā āmerē olivoa majū rāpuaare bairo mujāā āniñā. Bairo caāna ānirī mujāā cūā Dios yarā jīcāū pūnaa majū mujāā āniñā āmerē. **18** Bairo caāna ānirī mujāā puaame, “Judío majā olivoa majū rāpuaare bairo caāna netōjāñurō caānimajūrā jāā āniñā,” ī tāgoñaeticōāña. Bairi atie puaamerē tāgoña masiritieticōāña: Tii olivoa rāpuua mee tii nacōrē jāgocatiāniñā. Tii nacōo jāgori roque nipetirije tii rāpuua cūārē jāgocatiāniñā. Bairi, “Judío majā netōjāñurō Dios cū camairā jāā āniñā,” ī tāgoñaeticōāña.

19 Bairo yu caīquetibujumiatacāārē, mujāā jīcāārā atore bairo mujāā ī tāgoñabujiorā: “Olivu rāpuua cañueti rāpuaare pajure reyupa, apei rāpuua puaamerē tunu wasoapuagarā. Torea bairo jāā judío majā caāmerē puaamerē Dios cā yarā jāā caānipore bairo ī, judío majārē na reyupi,” ī tāgoñarāma. **20** Bairo mujāā caītāgoñarījē cariape caānimiatacāārē, atiere tāgoñamasiritieticōāña: Dios mena na catāgoñatutuaetie jāgori israelita majārē na reyupi Dios. Bairo na átimicāā, mujāā puaamerē cā yarārē bairo mujāā īñāñami, cā mena mujāā catāgoñatutuarije mena jeto jāgori. Cā mena mujāā catāgoñatutueticōāta, mujāā cūā mujāā netōetibujioricarā. Bairi, “Caānimajūrā jāā āniñā judío majā netōōrō,” ī tāgoñaeticōāña. Dios puaame roquere cū tāgoña uwiya, “Jāā cūārē jāā reremi,” īrā. **21** Judío majā cūrē na catāgoasaetie jāgori roro na caátaje wapare na masiri yobojaesupi Dios.

Olivou majū rupuu caānijgorica rupuure pajure rericarore bairo na reyupi. Bairi mujāā judío majā caāmerā cūā mujāā catgosaeticōāta, torea bairo mujāā átigumi.

22 Bairi caroaro mujāā catgoñamasírō ñuñā: Dios camasárē cañamaimasí cañuu majū niñami. Baimicu, tunu cā yaye quetire na cabaibotioata, tutuaro mena roro popiye na baio joroque caácu niñami. Judío majā cabaibotiorārē tutuaro mena na ñabeseyupi. Bairo caátimasí nimicāā, mujāā judío majā caāmerā puamerē caroaro mujāā ásupi, mujāā catgousaro jgori. Bairi mujāā puame mujāā cā cañamairō jgori caroaro cā caborore bairo caátiñiparā mujāā ãniña. Tore bairo mujāā caátiñanacōāta, mujāā cūärē tutuaro mena popiye mujāā baio joroque mujāā átigumi. Olivou rupuure pajure reire bairo mujāā regumi mujāā carorije wapa yua. **23** Bairo cabairije caānimiatacurē, judío majā cariape na catgousagaetiere jānarí cā mena na catgoñatutuajgoata, cā yarārē bairo na ãnio joroque na átigumi tunu. Olivou rupuu na capaatarica rupuure jeeri tunu na capuaotenemoróu bairo na átigumi tunu. Dise ñunie Dios cā caátimasíñati maniña. Bairi tore bairo na átimasíñami tunu cā punna majū roquere. **24** Olivou macānucā macācā rupuure pataaneatíri apei olivou majūpu na capuaotenemomasíata, nemojāñurō na capuaotemasípee niña, tii macāā rupuu majū puame roquere. Tore bairo mujāā, judío majā caāmerārē mujāā cā caátimasíata, ijudío majā cā yarā caānijgomiríçārā puame roquere nemojāñurō cā yarā na ãnio joroque na átinemomasíñami Dios tunu!

La salvación final de los de Israel

25 Yu yarã, yu bairãrẽ bairo caãna, Dios cã caátigarique camasã mai na camasãtãjẽrẽ mujãã yu quetibujupu, “Jãã jeto Dios yayere camasirã jãã ãniña,” mujãã caítugouñaetiparore bairo ï: Capãärã israelita majã Diore catãgousagaenarẽ bairo tuayama, aperã judío majã caãmerã nipetiro ati umurecóo macãäna Dios cã cabesericarã cãrẽ na catãgousapetiro ûno mai. **26** To bero caãno israelita majã catãgousaenarẽ bairo Dios cã caáticûrïcârã cãã cã tãgousa jãgogarãma tunu. Bairo tãgousa jãgori yua, nipetiro israelita majã cãrẽ caborã netõjãtipeticoagarãma na carorije wapare. Dios ya tutipu cãärẽ atore bairo ï woatuyupa israelita majã na canetõpeere:

“Camasãrẽ canetõôpau judío majõch Sión cawãmecuti macãpumí caacú etagumi.

Bairo etari, Jacob pãrãmerã roro na caátaje wapare netõõgumi.

27 Bairo na carorije wapare cã canetõôrõ bero caãno, cariape cajãgoyepuna cã caĩquetibuju jãgoyeticûrïcârõrẽ bairo baigaro,”

Dios cã caĩrïquerẽ ï quetibuju woatuyupa cã ya tutipu.

28 Jesucristo yaye caroa quetire catãgousaetimajãcõärã ãnirõ judío majã Dios pesuare bairo tuayama. Mujãã, judío majã caãmerã puame Jesucristo yaye caroa quetire mujãã catãgousaparore bairo ï, tore bairo na tuao joroque átiyami Dios. Bairo átimicãã, ape watoara judío majãrẽ na maicõãñami mai. Caãnjãgoropuna ñicãjãärẽ cabesejãgoricu ãnirõ na cãärẽ na maicõãñami. **29** Bairi Dios cã caĩjãgoyeticûrïcârõrẽ

bairo cariape átimasñami. Camasárē caroare na jori bero, di rāmu ūno tiere na ēmaetñami tunu. ³⁰ Mujāā, judío majā caāmerā cūā tirāmupare Diore cā mujāā baibotio ãninucñupā. Ati yutea caāno p̄amerē tunu judío majā cārē na cabaibotioro ñarī, mujāā judío majā caāmerā p̄amerē mujāā ñamaiñami Dios. ³¹ Tore bairo mujāā, judío majā caāmerā mujāā cabairicarorea bairo ãmerē judío majā cūā Diore cū baibotionucñama. Torea bairo tuacoa ninucñama mai ati rāmrirē. Dios p̄ame mujāā ñamaigu, tore bairo na tuao joroque átiyami judío majārē. Bairo ãmerē na átimicāā, mujāärē cū cañnamairörēā bairo caberopu na cūärē na ñamaigumi tunu Dios. ³² Bairo īgu ñiña: Nipetiro camasā na cabaibotioro ñarī jīcārō tāni cabuicunarē bairo na cūñupī Dios. Camasárē tocānacāp̄urea jīcārō tāni na ñamaigu, tore bairo na cūñupī.

³³ Bairi Dios, ¡nocārō majū marī camasā carorā caānarē marī qūñamaiñati! Butioro marī ñamaimajūcōñami. Nipetirijere masípeyocōñami. Bairi ni jīcāā ūcā, Dios cā catāgoñarījērē, cū caátie cūärē masípeyoetiyami. ³⁴ Dios ya tutipu cūärē atore bairo īquetibujuyupa: “Dios cū catāgoñarīqūē cutiere ni jīcāā ūcā masíecāmi. Ni jīcāā ūcā cārē, ‘Atore bairo p̄ame mu caáto ñuña,’ qūí quetibujupo masíecāmi. ³⁵ Ni jīcāā ūcā Diore netōñucārōpu apeye ūnierē cajoricu ãnirī, ‘Yu wapamoñami Dios,’ cañmasī mācāmi,” ī quetibuju woatuyupa Dios ya tutipu. ³⁶ Ati umarecōo macāajē nipetirije cā caqūñenorīqūē jeto niña. Cā catutuarije mena jāgori nipetirije ãnicōā ninucñmasñā. Cā caboro jāgori cā yaye

nicōā ninucūñā. ¡Bairi cā jetorea basapeorique caroa majū to ãnicōā ninucūáto! Bairoa to baiáto.

12

La vida consagrada a Dios

¹ Yū yarā, yū bairārē bairo caāna, Dios marīrē caroaro ñamai ãninucūñami. Bairi mūjārē tutuaro mena atore bairo mūjāā yū átirotiya: Diore qūroarā camasā waibacu riire altar mesapu cūrī na cajoemugōjoricarore bairo mūjāā cūā Diore qūroarā mūjāā rupaū mena roro mūjāā caátiganucūrījērē cūcōārī cā carotirore bairo jeto áticōā ninucūñā. “Mū yarā majū jāā ãniñā,” cariape qūrī, caroa macāājērē áticōā ninucūñā. Dios mūjāā mena cā causeaniparore bairo īrā, tore bairo mūjāā caáto ñuña. Tore bairo átiri, Dios mena mūjāā catāgoñatutuarijere cariape cā masīō joroque mūjāā átigarā. ² Ati umurecōo macāāna cañuena na caátiāninucūrōrē bairo átiāmerīcōāña. Atore bairo pūame mūjāā caátippee ñuña: Mūjāā cacatiri rāmū cárō nemojāñurō mūjāā catāgoñarijērē tūgoñawasoacōā ninucūñā, caroaro cariape mūjāā caátiānimasīparore bairo īrā. Bairo mūjāā caátiāmata, caroaro Dios cā caborore bairo mūjāā caátiānipeere mūjāā masīgarā. Caroaro átajere, bairi Dios cā caññajesorije ñnierē, bairi ñe ñnie carusaetie cariape macāājē átaje cārē mūjāā átimasīgarā.

³ Dios, yāre mairī mūjāā quetibūjūrotijogū yū besewī. Bairi mūjāā nipetirore ñiñā: Ni ûcū mūjāā mena macāācū cā caátiāninucūmasīrījē mena netōjāñurō caánimajūñrē bairo cā majūā cā tāgoñāeticōáto. Atore bairo pūame cā catāgoñarō

boya: "Jesucristo mena yu catãgoñatutuaro jügori cã caátiñimasípeere yu cã cajorica wãme cãrõ yu caátimasírõ jeto ñuña," qüñ tãgoñaáto. ⁴ Ícõñari mujãa yu quetibujupa mai: Marĩ rupau jícã rupaua nimirõcãa, capee wãmechuti ricawatiya. Tie nipetirije jícãrõre bairo ãmerñna. Ricaati jeto niña. Marĩ caapee mena marĩ ññaña. Marĩ ãmoo operi mena marĩ tãgoya. Marĩ rupori mena marĩ áya. ⁵ Marĩ, Jesucristo mena catãgoñatutuarã cãa torea bairo marĩ ãniña. Capãárã nimirãcãa, cã mena macãana jícã rupaure bairo caãna marĩ ãniña. Marĩ nipetiro jícã rupau ãnituroricarore bairo marĩ ãniña.

⁶ Marĩ tocãnacãpurea ricaati wãme jeto cariape marĩ caátimasípee ûnierẽ marĩ joyupi Dios. Noo cã cajogarijere marĩ joyupi. Bairi tiere caroaro marĩ átigarã. Dios yaye quetire marĩ caquetibujumasípeere cã cajoricarã marĩ caãmata, marĩ catãgoñatutuaro cãrõ tiere camasãrẽ na marĩ quetibujugarã. ⁷ Camasãrẽ juátinemomasírõqüerẽ cã cajoricarã marĩ caãmata, caroaro mena na marĩ juátinemogarã. Tunu bairo jügobuemasírõqüerẽ cã cajoricarã marĩ caãmata, camasãrẽ caroaro na marĩ buegarã. ⁸ Camasãrẽ yeri ñajãõ joroque átimasírõqüerẽ cã cajoricarã marĩ caãmata, caroaro mena na tãgoñao joroque na marĩ áticõ ninucõgarã. Tunu bairo camasãrẽ dinero, o apeye ûnierẽ jomasírõqüerẽ cã cajoricarã marĩ caãmata, useanirõqü mena na marĩ cajoro ñuña. Camasãrẽ átijügoñimasírõqüerẽ cã cajoricarã marĩ caãmata cãárẽ, caroaro tãgoñamasírõ, nucãbugorique mena na marĩ caátiñijügoñimasírõ ñuña. Tunu bairoa camasãrẽ ññamaimasírõqüerẽ cã cajoricarã

marī caāmata cārē, useanirīqūē mena na marī juátinemogarā.

Deberes de la vida cristiana

9 Cariape āmeo maiāña. Di rāmu ūno carorije macāājērē īñaboeticōāña. Caroa macāājē p̄amerē átiānicōā ninucūña. **10** Jesucristore catūgoasarā ānirī jīcāā pūnaarē bairo āmeo maiña. Mujāā caborore bairo mujāā caátigaparo ūnorēā, aperā na caborore bairo p̄ame ása. Nucābugoriique mena āmeo īñaña.

11 Yeri tūgoñatutuarique mena Dios cū caborore bairo átijātīcōā ninucūña. Cateeyepairārē bairo tūgoñaaeticōāña.

12 “Caroaro majū marī átigumi Dios,” ī tūgoña useanicōā ninucūña. Popiye tāmuomirācāā, tūgoñaaenarē bairo tierie tūgoñanetōōcōāña. Di rāmu ūno Diore cū jēnijānaeticōāña.

13 Jesucristore catūgoasarā na cabopacarijere mujāā cacāgorije mena na ricawoya. Tunu mujāā tāp̄u caetarārē caroaro mena na qūenoña.

14 Mujāārē roro caánarē, “Caroare mujāā cū joáto Dios,” na īña. Caroaro na cabaipee p̄amerē Diore na jēnibojaya. “Roro cū áparo mujāārē Dios,” na īetīcōāña.

15 Noa ūna causeanirā na caāmata, na juu useaninemoña. Tunu noa ūna cayapapuarā na caāmata, na mena otiri na yeri tutuao joroque na átinemoña.

16 Jīcāā majārē bairo useanirō jīcārō mena caroaro ānajēcusa. “Jāā, aperā netōrō caānimajūrā jāā āniña,” ī tūgoñaaeticōāña. Tore bairo caīena ānirī, cabugoro macāāna na caānajē cūtierie bairo

ānajēcusa. “Aperā netōrō camasīrā majū jāā āniñā,” ī tāgoñaeticōāñā.

¹⁷ Noa ūna mūjāārē roro na caáto, mūjāā cūā roro na átiāmeeticōāñā. Caroaro átiānajēcusa, noa ūna mūjāārē na busupaietio joroque īrā. ¹⁸ Noo mūjāā caátiijātiro cārō nipetiro camasā mena jīcā majārē bairo useanirō jīcārō mena caroaro ānajēcusa. ¹⁹ Yū yarā, yū bairārē bairo caāna, yū camairā, mūjāārē ūniñā: Noa ūna mūjāārē roro na caáto, mūjāā majū roro na áticānamueticōāñā. Dios pūame roque mūjāārē roro caánarē na ūnabesegumi. Cū yaye woaturica tutipū cūārē atore bairo ī woatuyupa: “Yū roque camasārē cañabesepaū yū āniñā. Roro na caátajere cariape na ūnabesegu,’ ūnupī marī Quetiupau,” ī woatuyupa cū ya tutipū cūārē. ²⁰ Aperopū cūārē atore bairo ī woatunemoñupā: “Mū pesu, mūrē catutii, cū caahariata, cū ugarique nuñā. Cū cañemejipiata, cū etiriique joya. Bairo cūrē caroaro mū caápata, roro mū cū caátajere bobotāgoñagumi,” ī woatuyupa. ²¹ Bairi aperā mūjāārē roro na caátimiatacūārē, roro na átiāmeeticōāñā. Caroa pūamerē na átiāmeñā. Bairo mūjāā caápata, roro mūjāā caāmeo átibujioataje buipearo āninemoetigaro yua.

13

¹ Dios jeto rotimasīrīqūērē jomasīñami camasārē. Torena, ati yepa quetiuparā cūā Dios cū carotimasīrījē jāgori ati yepa macāāna camasārē na rotimasīnucūñama. Cū cacūrīcārā majū niñama. Bairi nipetiro na quetiuparā na caátirotiore bairo jīcārō tāni tāgoñasya. ² Bairi ni jīcāñ ūcū ati yepa quetiuparārē cabaibotio,

Dios cã caátiroticãrãqñerẽ cababotioare bairo tuayami. Bairo roro cababotiorãrẽ popiye na baio joroque na átigumi Dios. ³ Ati yepa macãâna quetiuparã, caroaro caátiâna camasãrẽ roro caátiparã mee niñama. Camasã roro caátipairã roquere, uwitãgoñao joroque roro na átinucñama na yaye wapa. Bairi quetiuparã mena tãgoña uwiricaro mano mñjãä caänigaata, caroaro átiänajë cätimasñia. Bairo caroaro mñjãä caátiänimasñata, quetiuparã pñame, “Caroaro mñjãä átiänimasñia mñjãä roque,” mñjãä ïgarãma. ⁴ Ánoa quetiuparã Dios cã cacûrïcãrã cã caborore bairo mñjãärẽ cajuátiparã majürẽ na cññupñ. Tore bairo cã cacûrïcãrã na caänimiatacñärẽ, roro caána mñjãä caämata, na mñjãä uwigarã mñjãä quetiuparãrẽ. Na pñame cabugoro majüä carotimasñparã, Dios cã cacûrïcãrã mee niñama. Dios roro caánarẽ na cañabeseparore bairo ï, quetiuparãrẽ bairo cã cacûrïcãrã niñama. ⁵ Bairi mñjãä quetiuparã na cañijerã caroaro tãgopeorotiya, mñjãärẽ popiye na áperio joroque ïrã. Tunu bairo, “Dios, mari quetiuparã mari na carotiro boyami,” mñjãä yeripñ ï tãgoñarñ, mñjãä quetiuparãrẽ caroaro tãgopeorotiya. ⁶ Dios cã caborore bairo capaacoteparã majürẽ bairo cã cacûrïcãrã na caäno jügori, impuestos gobierno yaye na cawapajénirijë ñnie cñärẽ na wapa joya.

⁷ Tocänacãpñua ati yepa macãâna quetiuparãrẽ caroaro mñjãä caátipeere na caátirotirore bairo na átibojaya. Ni ñcñrẽ apeye ñnierẽ cã mñjãä cawapamoata, tie wapare cã wapa joya. Tunu bairo impuestos na cawapajénirijë ñnie cñärẽ na wapa joya. Nipetiro na ñnarẽ nacübugorique mena ñnarñ,

caroaro na ūroaya.

8 Aperārē na wapamoeticōāña. Jicoquei na mūjāā cawapamorījērē na wapatipeyocōāña. Āmeo mairīqūē pūame capetietie niñā. Bairi āmeo maicōāninucūñā. Ni ūcū aperārē camaicōāninucūñā pūame Dios cū caátiroticūrīqūē nipetirijere caroaro cariape ácu átiyami. **9** Dios atore bairo átiroticūñupī: “Mujāā nāmoa caāmerā mena, o mūjāā manapūā caāmerā mena roro átiepeeticōāña. Tunu camasārē na pajīāētīcōāña. Tunu yajaeticōāña. Tunu aperā yaye cūārē ūnāgoeticōāña,” ū cūñupī Dios. Atie, bairi apeye roticūrīqūē mena neñorī jīcā risero mena atore bairo marī ū quetibūjū masīñā: “Mujāā majū rupaure mūjāā camairōrē bairo aperā camasā cūārē na maiñā,” marī ū masīñā. **10** Camaimasīrā pūame aperārē roro áperinucūñama. Bairi tore bairo narē na camaimasīcōāmata, Dios cū caroticūrīqūērē caátipeyocōārārē bairo tuayama.

11 Atie nipetirije āme marī caānierē catāgoñamasīnemocōānipee niñā. Merē Dios marīrē cū canetōōpa rāmu cōñarō majū baiya. Cajūgoyepū Dios yaye quetire cariape marī catāgoñasajūgorica rāmu netōjāñurō cōñarō majū baiya. Bairi āmea massacatiri caānijūgoyecūtiparā marī āniñā. Cacānirārē bairo baietirotiya. **12** Jesucristo cū caetapa rāmu cōñarō majū baiya. Ape rāmu cabusuatōre bairo merē ti rāmu etaro baiya. Bairi ati umūrecóo macāāna cañuena canaitīrōpū caānarē bairo caāna roro na caátiere bairo áperirotiya. Jīcāā soldau cū wapana mena āmeo qūēgū, āpōā jutirore jāñarī, cū besu mena cū caānorēā bairo marī cūā wātī marī wapacū roro

marī cū caátigarijere netōnucācōāgarā, Jesucristo mena tāgoñatutua nemorotiya. ¹³ Bairi umureco cabaupetiro majū caānarē bairo caāna ãnirī caroa macāājē jeto caátiparā marī ãniña. Ati umurecóo macāāna bose rāmu caāno eticūmurī na caawajañesēārōrē bairo cabaietiparā marī ãniña. Tunu carōmia mena roro caáperiparā marī ãniña. Carōmia cūa caāmua mena roro caáperiparā niñama. Ñameo qūerīqūe cūärē caáperiparā marī ãniña. Tunu aperā yayere cañāugaripeaetiparā marī ãniña. ¹⁴ Bairo p̄ame marī átigarā: Soldau cū rupaure cū caqūenorōrē bairo marī cūa marī Quetiupā Jesucristo cū catutuarije mena tutuaro marī yeri tāgoñatutuagarā. Ati rupaū mena roro marī caátiganucūrōrē bairo marī átiāmerīgarā yua.

14

No critiques a tu hermano

¹ Ni ūcū Jesucristo mena catāgoñatutua wēpūēcū cū caāmata, caroaro cū bocári cū qūenoña ñubueri majā mena. Cū ūcū mena busuri, tutuaro mena ñameo busurique netōetīcōāña. ² Mai, īcōñarī mujāā yū quetibujupa na ūna na cabairijere: “Jīcāärā, “Nipetiri wāme ugariquere jāā caugaro ñurō,” ī tāgoñanucūñama. Bairo na caítāgoñamiatacūärē, aperā Jesucristo mena caroaro catāgoñatutua wēpūēna p̄ame oté jeto ugari ãninucūñama. Waibutoa rii ūnierē ugaetinucūñama. ³ Bairi ni jīcāū ūcū nipetiri wāme ugariquere caugau cū caāmata, apei jīcā wāme ūnie caugaeinucūū p̄amerē cū qūññateeticōāto. Tunu bairo jīcā wāme ūno ugariquere caugaeucū p̄ame cūa,

apei nippetiro ugariquere cauganucūärē roro cā cā bussupaicoteeticōäto. Merē cā cāä Dios cā cabesericā niñami. ⁴ Bairo Diore capaacoteri majōcā cā caänoi roro cā bussupaicoteeticōäña. Caroaro cabaimasīata, o roro cabaiata cūärē, jīcāä cā quetiupāa jeto tie cabairijere qūenomasīñami. Bairi marī Quetiupāa Jesucristo roque caroaro cā cabapeere caátimasī majū niñami. Bairi nippetirije caugamasī cūärē caroaro cā tuao joroque cā átigumi cā caátimasīrījē jēgori.

⁵ Apeyere mūjāä ñi cōñanemogā tunu: Jīcāärā, ape rāmā netōjāñurō caänimajūrī rāmā cāgonucūñama Diore na cañubuepa rāmrē. Aperā pāame, “Tocānacā rāmāa jīcārō tāni Diore cañubuepee niña,” ī tāgoñanucūñama. “Tore bairo marī caáto boyami Dios,” ī tāgoñarī, tore bairo cariape caátiparā mūjāä ãniña, mūjāä caítāgoñarōrēä bairo yua. ⁶ Jīcāä ūcā jīcā rāmrē, “Dios ya rāmā niña,” īrī Diore cā caïroacōämata, caroaro ácu átiyami. Apei, “Tocānacā rāmāa jīcārō tāni Diore cañubuepee niña,” ī tāgoñarī Diore cā caïroacōämata, caroaro ácu átiyami cā cāä. Torea bairo apei cāä, “Nipetiri wāme ugariquere ugariotiya,” īrī Diore cā caïroacōämata, caroaro ácu átiyami. Bairo ugari, Diore, “Yā mena mā ñujāñuña,” qūñucūñami. Apei, “Waibucā riire ugariotiya,” ī tāgoñarī Diore cā caïroacōämata, cā cāä caroaro ácu átiyami. Cā caugarije otére ugari, Diore, “Yā mena mā ñujāñuña,” cā yeripā qūñ jēnímasīcōäñami cā cāä.

⁷⁻⁸ Jesucristo niñami marī Quetiupāa. Bairi marī caborore bairo jeto caátiñimasīparā mee marī ãniña. Marī cacatiri rāmāa caäno, o marī

cariaro bero cūärē marī Quetiupau cā carotirore bairo caátiparā marī āniña. ⁹ Jesucristo puame riacoamicā tunu catiyupi, nipetiro camasā cacatirā, cariaricarā cūärē quetiupau majū cā caānimasíparore bairo ī.

¹⁰ Bairi, ¿dopēirā mujāā puame aperā Jesucristore catágousarārē na mujāā busu paicotenucūñati? ¿Dopēirā narē cabugoro macāänarē bairo na mujāā īñanucūñati? Marī nipetiro Dios cā cañabeserī rūmu caāno, marī caátaje caāno cárōrē marī īñabese ecogarā. Bairi marī yarā Jesucristore catágousarārē na īñabeserārē bairo caletiparā marī āniña. ¹¹ Dios yaye woaturica tutipu cūärē Dios cā cañrqūérē atore bairo woatuyupa:

“Yu, caānicōäninucūñ ãnirī mujāärē cariape quetibuju ñiña cabaipeere:

Nipetiro camasā ñiroagarāma.

Rupopatuuri mena etanumurī nipetiro, ‘Mu, Dios, cañuu catutuau majū mu ãniña,’ ñi basapeogarāma,” ī woatuyupa.

¹² Tie na cawoaturiquere tāgori bero, atore bairo marī masiña: Marī, tocānacāñpurea ati yepapu ãna, nipetirije marī caátajere marī jēniñagumi Dios. “¿Dopēirā tore bairo mujāā áti?” marī ī jēniñagumi. Bairo cā cañjēñarō, cā marī caquetibujupea niña.

No hagas tropezar a tu hermano

¹³ Bairo tiere tāgoñarī marī caāmeobusu painucūñjērē marī jānarōā. Bairo puame átirotiya: Mujāā yarā Jesucristore catágousari majārē, mujāā caátiānie mena roro

na tūgoña yapapuao joroque na ápericōāñā. Jesucristo mena na catāgoñatutuarijke royetueticōāñā.

14 Yh, marī Quetiupaʉ

Jesucristore catāgoʉsaʉ ãnirī, ñe ûnie rʉsaeto atore bairo ñi tūgoñatutuacōāñā: Nipetirije yʉ caugarije cañurijē jeto niñā. Apei pʉamerā apeye ûnie ugariquere, “Tie ugarique carorije niñā,” cā cañtāgoñāata, tie cārē carorije niñā.

15 Bairi aperā na caugaetinucūrījērē na cañajoro mʉjāā caugaata, na pʉame roro tāgoñabujorāma. Bairo mʉjāā caápata, narē mairā mee mʉjāā átiya. Jesucristo yucʉpāipʉ riari na cārē na netōōbojayupi. ¡Bairi ugarique mʉjāā caugaāninucūrījē jāgori Jesucristore na catāgoñatutuarijke to yasio joroque na ápericōāñā!

16 Mʉjāā caátiānimasīrījē jāgori aperārē tāgoña yapapuao joroque na mʉjāā caápata, na cañajoro tore bairo átinemoeticōāñā, mʉjāā caátiere busʉpairema īrā. **17** Marī, Dios cū carotimasīrīpʉ macāāna marī caānoi, jīcā wāme ûnie ugariquere ugā, eti, marī caátinucūrījē wapa maniñā Dios cā cañajoro. Atore bairo marī caátie pʉame caānimajūrījē niñā: Caroaro cariape átiānajē, tunu bairo aperā mena caroaro yerijōrō mena ãnajē, tunu useanio joroque ãmeo átaje pʉame roque caānimajūrījē niñā. Espíritu Santo cū camasīrījē jāgori tiere caátiparā marī ãniñā. **18** Ni ûcū tore bairo átiānajē cʉturi Jesucristo cū caborore bairo caácʉ caroaro ácʉ átiyami Dios cū cañajoro. Bairo caroaro cū caáto ïñarī camasā cūā, “Caroaro átiyami,” qūñgarāma.

19 Bairi marī pʉame nipetiri wāme yerijōrō ãnajē cʉtaje macāājērē caátiāninucūparā marī

āniña. Tiere caāna ānirī yua, Jesucristo mena tēgoñatutuanemo joroque marī āmeo átigarā. **20** Bairi ugarique mujāā caugaañinucūrījē jāgori Dios cā caborore bairo na caátiere na átijānao joroque ápericōñāña. Bairopha, nipetirije ugarique cañurījē jeto niña. Aperā na caugaetinucūrījērē na caíñajoro marī caugarije jāgori Jesucristo mena na catāgoñatutuarijere na jānao joroque átaje p̄ame roque cañuetie niña. **21** Aperā catāgoñatutuawēp̄ēnarē, “Marī caátiānie mena jāgori Jesucristore na tēgoñasajānao joroque na marī átire,” īrā, atore bairo marī caáto ñuñā: Marī yañ cariire caugaeçā cā caāmata, marī cūñ ugatirotiya. Ùse ocore caetieçā cā caāmata, marī cūñ etietirotiya.

22 “Nipetiri wāme ugariquere caugamasīrā jāñā āniña,” caítēgoñatutuarā na caāmata, na caátiānimasīrījērē Dios jetore cā na caquetibujuro ñuñā. ¡Ni jīcāñ ūcā cā caátie mena, “Dios cā caíñajoro caroaro yā átiya,” caítēgoñamasī p̄ame ùseanirī niñami! **23** Ni ūcā cā caugapeere, “Atiere yā caugaro ñuetō,” ī tēgoñamicūñā, tiere cā caugaaata, tie wapa buicutiayami, cariape cā catāgoñatutuaetie jāgori. Nipetirije marī caátiere, “Atie marī caátipee cañurījē niña Dios cā caíñajoro,” caítēgoñatutuarā nimirācūñā, ricaati marī caápata, carorije macāñjērē ána marī átiya.

15

Agrada a tu prójimo, no a ti mismo

1 Marī, Jesucristo mena tutuaro catāgoñatutuawēp̄urā marī caāmata, aperā

catāgoñatutuawēpūenarē na juána, marī majūā catāgoñatutuawēpūenarē bairo tāgoñarīqūē cutirotiya. Marī majūā marī caátijesorije ūnie jetore áperirotiya. ² Marī nipetiro aperā caroaro na caānipee, na caīñajesorije ūnie pūamerē caátiparā marī ãniña, Jesucristo mena nemojāñurō na catāgoñatutuanemoparore bairo īrā. ³ Jesucristo cāā cā yaye caānipee jetore ápeyupi, ati yepapū ãcā. Dios yaye woaturica tutipū cāārē cā cabairiquere atore bairo ī woatuyupa: “Mūrē roro caībujoatana yū pūamerē roro ūnucūñama,” ī woatuyupa Cristo cā pacure cā caīrīqūērē. ⁴ Nipetirije tirāmūpū Dios yaye queti na cawoaturiquere marī masīrotirā woatuyupa. Bairi popiye baimirācāā, tie caquetibūjurore bairo caátimasīrā ãnirī Jesucristo mena marī tāgoñatutuacōā ninucūgarā. Tunu bairoa tiere bueri bero caroaro yerijōrō marī ãnimasīgarā. Tore bairo caāna ãnirī Dios mena marī caānipeere useanirīqūē mena marī coteagarā.

⁵ Bairo roro popiye marī cabaiata, Dios pūame roque Jesucristo mena marī tāgoñatutuacōānio joroque marī átinucūñami. Tunu yerijōrō marī ãnio joroque caácū niñami. Bairi mūjāärē Jesucristo cā caátiānatōrē bairo, jīcārōrē bairo caānajēcūna mūjāā ãnio joroque átigumi. ⁶ Bairo cā caáto jāgori, tocānacāñpūa jīcārōrē bairo tāgoñarī useanirō atore bairo mūjāā átigarā: Dios, marī Quetiupāa Jesucristo pacure jīcārō mena, “Mu, cañuā mū ãniña,” cā mūjāā ī basapeogarā.

El evangelio es anunciado a los no judíos

⁷ Jesucristo mūjāärē cā caátatorea bairo mūjāā cāā mūjāā mena macāñnarē na ūnamairī

caroaro nacūbūgorique mena na īñaña. Bairo mūjāā caáto īñarā, “Caroá cañuʉ niñami Dios,” ī īñagarāma camasā cūā. ⁸ Tunu atore bairo mūjāā ñi quetibujunemoña: Jesucristo pʉame jāā, judío majārē jāā jʉatigʉ asúpi ati yepapʉre. Tie Dios cū caátipeeere jāā ūicājāā ãnanarē cū caījāgoyeticūrīcārōrē bairo cañuʉ ãnirī cū caátipeyorijere marī masiō joroque ī, asúpi Jesús ati yepapʉre. ⁹ Tunu bairoa mūjāā, judío majā caāmerā cū nocārō mūjāā cū cañamairō jūgori Diore mūjāā cabasapeoparore bairo ī, asúpi Jesús ati yepapʉ. Dios ya tutipʉ cūā Jesucristo cū pacure cū caībūsuriquere atore bairo ī woatuyupa:

“Bairi judío majā caāmerā watoapʉ ūacū, jnocārō cañuʉ majūrē mʉ yʉ basapeogʉ!

‘Jnocārō Dios catutuaʉ majū niñami!’ īrī mʉ yaye basarique mena mʉ yʉ basapeogʉ,”

ī woatuyupa Cristo cū caīrīqūrē.

¹⁰ Tunu aperopʉ Dios ya tutire na cawoaturique atore bairo īnemoña:

“JDios ya poa macāāna cū cabesericarā mena mūjāā ape yepaa macāāna judío majā caāmerā cūā ūseanirī ãña!”

¹¹ Tunu aperopʉ ī woatunemoñupā ti tutipʉre:

“Ape yepaa macāāna judío majā caāmerā nipetiro tocānacā poa masapoari macāāna cūā,

īmarī Quetiupaʉre cū basapeoya!” ī woatuyupa.

¹² Isaías cūā atore bairo ī woatuyupi:

“Isaí pārāmi ape tuti bero macāācū buiagʉmi. Cārē Dios pʉame judío majā caāmerā quetiupaʉre bairo caācū cū cūgʉmi.

Bairi na p^uame, ‘Jāärē canetōōpa^u niñami,’ c^ã mena ñ t^ugoñatutuagarāma,” ñ woatuyupi Isaías ãnac^u.

¹³ Bairi camasārē Jesucristo mena t^ugoñatutua masīñqūerē cajonucū^u Dios p^uame u se anirīqū^u, yerijōrō ãnajē c^utaje c^uärē ñe ûnie r^usaricaro mano m^ujāärē c^u jonemoáto. Tunu bairoa Espíritu Santo c^u camasīñjē jāgori nemojāñurō c^u mena m^ujāä cat^ugoñatutuamasípeere c^u jonemoáto.

¹⁴ Y^u yarā, y^u bairārē bairo caña, ñe ûnie r^usaricaro mano m^ujāärē atore bairo ñi t^ugoñatutuacōäña: Caroaro ñe ûnie r^usaeto caatiäna m^ujāä ãniña. Tunu Jesucristo yayere caroaro majū camasīñrā m^ujāä ãniña. Bairo caña ãnirī m^ujāä majū m^ujāä ãmeo quetib^uj^u masīñra caroaro m^ujāä caänajē c^utipere. ¹⁵ M^ujāä, bairo caatiänimasīñrā m^ujāä caänimiatac^uärē, ati tutip^ure tutuaro mena y^u quetib^uj^u woajoya, m^ujāä cat^ugoj^ugorique jīcā wāmerī m^ujāä caänipee car^usarijere m^ujāä camasiritietiparore bairo ñ. Dios y^ure caroaro ácu, Jesucristo yaye quetire m^ujāärē quetib^uj^u rotijo^u y^u c^uwī. ¹⁶ Bairi Jesucristore capaacoteire bairo y^u c^uwī, judío majā caämérā caroaro na caäniparore bairo ñ. Bairo Jesucristore capaacoteire bairo y^u caänie p^uame atore bairo niña: Dios, judío majā caämérā c^uärē na c^u canetōōgarije macāäjē quetib^uj^urique quetire na y^u quetib^uj^unucūñā. Bairo na quetib^uj^uri yua, sacerdote majā Diore c^u u se anio joroque ána waib^uc^u riire na cajoem^ugōrīcārōrē bairo y^u c^uñ Diore, “Ánoa, m^u yarā niñama,” c^u y^u cañquetib^uj^urije jāgori Dios p^uame c^u u se anio joroque átigu, na quetib^uj^u y^u átiya judío majā caämérārē. Bairo y^u caáto, Espíritu

Santo p̄ame narē Dios yarā na ānio joroque na átinucūñami.

17 Torecu, yu p̄ame Jesucristo mena catāgoñatutuañ ãnirī Dios yure cā caquetibujerotijocūrīqūerē tāgoñarī bñtioro tie paarique mena yu useaniña. **18** Judío majā caámerā Jesucristo yaye quetire na tāgoñsao joroque ī, Jesucristo yu cū camasñōjorije mena yu caátimasñī wāme jetore na yu quetibujeratinucūñna. Ape wāme ūno na yu quetibujeratinucūñna. Bairi yu caquetibujerije jūgori, tunu yu caátiñni ññomasñrījē jūgori jīcārā na tāgoñsao joroque na yu átinucūñna. **19** Tunu Espíritu Santo yu cū camasñōjorije mena yu caátiñño ññomasñrījē jūgori na tāgoñsao joroque na yu átinucūñna. Tore bairo ácu, Jerusalén macāñ quetibujer jūgoacu, Iliria cawāmecutopu Jesucristo camasārē cū canetōorīqūe quetire caroaro jīcārō tūni cariape na yu quetibujeretawu. **20** Aperā na caquetibujer ñesēññetinucūrōpu macāñnarē Jesucristo yaye quetire yu quetibujer ñesēñganucūñna. Aperā na caquetibujericaropu yu quetibujerbuipeo ñesēñgaetinucūñna. **21** Tore bairo yu caátie p̄ame Dios yaye quetire woarica tutipu na cawoatujugoyeticūrīcārōrēñ bairo baiya. Mai, atore bairo ī quetibujer woatuyupa:

“Aperā camasā cū yaye quetire camasñētāna nimirācūñna, tiere quetibujeretogarāma.

Cū yaye queti na catāgoetajere tāgomasñjogogarāma,” ī woatuyupa Dios ya tutipu.

Pablo piensa ir a Roma

22 Yu caĩrõrẽ bairo ape macããrõpu macããnarẽ quetibujuñesẽãnucûru, mujãã tupu yu ámasiẽtuná mai. “Roma macãpu yu águu,” nairõ ã tûgoñamicuã, yu ámasiẽtuná. **23** Baipua, mere yu paariquere yu átiyaparoya ati yepaa macããna mena. Nocãrõ yoaro capee cãmaru majûu mujããru ñiñanetuñesẽãã áganucûmiña. **24** Bairi Españapu ácu roque mujããru ñiñanetuñesuáágu. Bairo nocãrõ caroaro useanirõ mujããru yu cañarõ bero, mujãã puame roque yure mujãã cajuáto yu bootûgoñaña, Españapu yu caátí rûmu caño. **25** Baimicuã mai, Jerusalén macãpu yu águu, to maru yaru Jesucristore catûgoñusari majäru na juáti ácu. **26** Jesucristore catûgoñusari majä Mace-donia macããna, bairi Acaya yepa macããna cuã na majûu na caboro dinerore neñõñupu. Jerusalén macããna Jesucristore catûgoñusaru cabopacaruru na jogaru, tiere neñõñupu. Toreu, tie dinerore Jerusalépu na jeábojagu yu átiya mai. **27** Na majûu na caboro tie dinerore neñõñupu. Bairo na caátaje ñujãñuña. Mai, cajugoyepure judío majä Jesucristore catûgoñusajugoricaru cu yaye macããjue caroa quetire na quetibuju batojugoyupa. Bairo caroaro na na caátaje ãmeoñe, na cuã na cacûgorije ûnie mena na cajuatinemopea niña. **28** Bairo tie dinerore Jerusalén macããnaru na nuni yaparori bero, Españapu ácu mujããru ñiñanetuñesuáágu. **29** Bairi ñe ûnie rusaricaru mano atore bairo ñi tûgoñatutuacõãña: Mujãã tupu yu caetaro maru nipetiropurea caroa majûru maru jomajûcõâgumi Jesucristo.

30 Yu yaru, yu bairuru bairo caãna, mujãã Jesucristore catûgoñusaru mujãã ãniña. Tunu Espíritu Santo cu camasõjorije jugori

caāmeomaimasīrā mūjāā āniñā. Bairo caāna mūjāā caānoi, yure juátinemorā, atore bairo mūjāā caáto yu boyo: Popiye baimicāā caroaro yu caátiānipeere Diopure yu jēnibojaya. ³¹ Dios, Judea yepa macāāna Jesucristore catāgousaena cañuena, roro yure na caátipeere cā caēñotaparore bairo ūrā, Diopure bātioro yu mūjāā jēnibojawa. Tunu bairo Jesucristore catāgousarā Jerusalén macāā macāānarē na cajuátijorije na yu cajeátiere ūmarī bero na useanio joroque ūrā, Diopure yu jēnibojaya. ³² Bairo Diore yu mūjāā cajēnibojaro jāgori useanirīqūē mena mūjāā ūiñau etagu, Dios cā cabooata. Bairo topu mūjāārē ūiñanesēāpū roque yua, mūjāā tāpu yu tāgoña yerijāmasīgu. ³³ Bairi marī Pacu Dios caroaro yerijōrō ãanimasīrīqūērē cajo u mūjāā nipetiro mena cā ãanicōā ninucūáto. Bairoa to baiáto.

16

Saludos personales

¹ Bairi ãmerē mūjāā ūiñā: Marī yao Febe cawāmecucore mūjāā tāpu cō caetaro, caroaro mena cō mūjāā bocáwa. Caroaro cō mūjāā cajuáto yu boyo. Cō cūā Cencrea macāā macāāna ūubueri majārē bātioro cajuátinucūō niñamo. ² Jesucristo mena cō cūā cō catāgoñatutuaro jāgori, mūjāā cāā jīcārōrēā bairo Jesucristore catāgousarā ãnirī jīcā majā ãmeo qūenorīcārōrē bairo cō qūenoña. Bairi nipetirije cō cabopacarijere cō joya. Cō pūame capāārā ūubueri majārē caroaro mena na juátiāninucūñupō. Yu majū cūārē caroaro yu juátinemonucūwō.

³ Apeyera, Prisca bairi Aquila cawāmecuna na ñuáto. Na, p̄ugarāpua ȳrea bairo Jesucristo yaye macājērē capaabojarā, cū carotirā, ȳa baparā niñama. ⁴ Na p̄ame roro tāmuobujowā, ȳre roro aperā ȳa na caátibujopeere ēñotamirā. Bairo caroaro ȳa na caátajere tāgoñari b̄atioro, “Ȳa mena ñumajūcōñawā,” na ñijoya. Ȳa jeto mee tore bairo ñiña. Nipetiro ñubueri majā poari judío majā caāmerā cū ñinucūñama. ⁵ Torea bairo tunu na ñuáto nipetiro marī yarā ñubueri majā Prisca, bairi Aquila ya wiipu caneñanucūrā cāñ. Bairi apei, ȳa baire bairo caācā, ȳa camai Epeneto cawāmecucu cū ñuáto. Cū p̄ame Asia yepa macāacā, aperā ti yepa macāaña jāgoye Jesucristore catāgoñasajāgoricu majū ãmi. ⁶ María cawāmecuco cūñ cō ñuáto. Cō p̄ame mujāärē b̄atioro caroaro mujāñā caānorē borí, mujāñā juátinucūñamo. ⁷ Aperā ȳa ya macā macāaña Andrónico, apei Junias cawāmecuna ȳa mena preso jorica wiipu caānana cūñ na ñuáto. Mai, na p̄ame apóstolea majā mena macāaña na camairā majū niñama. Bairi tunu ȳa jāgoye Jesucristore tāgoñasajāgoyupa.

⁸ Ampliato cawāmecucu cūñ cū ñuáto. Marī Quetiupare catāgoñasau cū caānoi, ȳa bapa, ȳa camai majū niñami cū cūñ. ⁹ Apei Urbano cūñ cū ñuáto. Cū cūñ jāärēñā bairo Jesucristo yaye macājērē capaanucūñā majū niñami. Apei ȳa camai Estaquis cūñ cū ñuáto. ¹⁰ Cū ñuáto Apeles cawāmecucu cūñ. Cū p̄ame Jesucristo mena cāñ catāgoñatutuarijere marī masiñ joroque caroaro átiāninucūñami. Bairi aperā Aristóbulo ya wii

macāāna cāā na ñuáto. ¹¹ Apei yu ya macāā macāācā Herodión cāā cā ñuáto. Bairi Narciso ya wii macāāna Jesucristore cariape catāgoñusarā cāā na ñuáto. ¹² Marī Quetiupa yaye macāājērē capaabojanucūrā rōmirī Trifena, apeo Trifosa cāā na ñuáto. Bairi apeo jāā baiore bairo caācō Pérsida cō ñuáto. Cō p̄ame tutuaro mena marī Quetiupa yaye paarique macāājērē paanucūñamo. ¹³ Rufo cāā cā paco mena cā ñuáto. Cā p̄ame Jesucristo mena catāgoñatutua nippetiro to macāāna na camasī majū niñami. Cā paco cāā cañuo, yu paco majūrē bairo caroaro yu cañao ninucūñamo. ¹⁴ Ñoa cāā na ñuáto: Asíncrito, apei Flegonte, apei Hermes, apei Patrobas, apei Hermes, bairi aperā marī yarā na mena macāāna ñubueri majā cāā na ñuáto. ¹⁵ Na ñuáto ñoa cāā: Filólogo, apeo Julia, apei Nero, apeo cā baio cāā, apeo Olimpas cawāmecuco cāā cō ñuáto. Bairi nippetiro Jesucristo mena catāgoñatutuarā marī yarārē bairo caāna na mena caāna cāā na ñuáto.

¹⁶ Bairi m̄ejāärē ñiñā: M̄ejāä to macāāna tocānacāäp̄ha p̄icāb̄ugorique mena āmeo bocári caroaro āmeo jēninucūñā. Nippetiro ato macāāna ñubueri majā Jesucristore catāgoñusari poari macāāna m̄ejāärē ñurotijoyama.

¹⁷ Yu yarā, yu bairārē bairo caāna, tutuaro mena atore bairo m̄ejāärē ñiñā: Masacatiri ãña. Jesucristo mena jīcārōrē bairo m̄ejāä tāgoñatutuamasíetīō joroque caána mena āmerīcōãña. Tunu roro m̄ejāärē yapapuao joroque caána mena āmerīcōãña. Na yaye queti p̄ame m̄ejāärē jāā caquetib̄ujurique macāājē ûnie mee, ricaati quetib̄ujurique niñā.

Torena, na mena ãmerõcõãña. **18** Na pñame marí Quetiupah Jesucristo cã caátirotirijere caquetibhjñucûrã mee niñama. Na majûã roro na rupah caborore bairo na caátie macãajérẽ quetibhjñrã átinucûñama. Tunu bairoa caroaro ñitori, tãgoricaro ñurõ carorije macãajérẽ quetibhjñri, camasã cayeri tãgoñatutuaenarẽ roro na í quetibhjñ mawijionucûñama. **19** Mñjää pñame roque caroaro Jesucristo yaye quetire mñjää tãgousaya. Camasã nipetiro cãã cûrẽ mñjää catãgoñasanucûrjérẽ caroaro masiñama. Bairi yh cãã mñjää mena yh ñuseaniña. Tunu bairo caroa Espíritu Santo mñjäärẽ cã camasñõjorije jãgori caroa macãajẽ jetore mñjää caátiäno yh boyo. Carorije macãajẽ roquere mñjää caátiäno yh boetiya. **20** Tore bairo mñjää caátimasîrõ jãgori marí Pach Dios yerijõrõ ãnajérẽ cajomasí pñame, wãtõ mñjäärẽ cañtonucûrõ yoaro mee cã mñjää netõñucãõ joroque átigumi. Mñjää rñpori mena apeye ñnierẽ pea aborericarore bairo cã mñjää átio joroque átigumi Dios. Marí Quetiupah Jesucristo caroare mñjää cã jonemoáto.

21 Mñjäärẽ ñurotijoyami yh bapa yhre cajapaañucûh Timoteo cawãmecuch cãã. Aperã yh ya macã macãana, yh mena caãna Lucio, Jasón, Sosípater cãã ñurotijoyama mñjäärẽ.

22 Yh, Tercio cãã, ati cartare Pablore cawoabojah, marí Quetiupahre catãgoñusah ãnirõ mñjää yh ñurotijoya.

23 Gayo cãã mñjää ñurotijoyami. Yh, Pablo pñame, cã ya wiiph yh ãninucûñña. Atoph nipetiro ñubueri majã pñame ñubuerã etanucûñama. Apei Erasto cawãmecuch, ati macã macãana yaye dinerore

cañacotebojari majōch cūā mujāärē ñurotijoyami. Torea bairo mujāä ñurotijoyami cā bai Cuarto cawāmecch cūā. ²⁴ Marī Quetiupa Jesucristo nippetiro mujāärē caroare cā jonemoáto. Bairoa to baiáto.

Alabanza final

²⁵ Marī Paca Diore cā marī cabasapeoro ñuña. Cū pħame mujāärē cā mena nemojāñurō mujāä tāgoñatutuao joroque caách majū niñami. Tore bairo mujāärē átimasññami Dios, cā yaye caroa queti camasārē cā canetōrīqūē quetire mujāä yu caquetibħjñucūrījē jāgori yua. Tunu bairoa Jesucristo yaye quetire mujāä yu caquetibħjñucūrījē jāgori tore bairo mujāärē yeri tutuarā mujāä átimasññami. Atie yu caquetibħjñucūrījē pħame camasārē cā camasñðetaje, ati yepa caāniparo jāgoyepħa caānajē niña. ²⁶ Cabaimiatacāärē, āme roque profeta majā na cawoatucūrīqūē jāgori marī masiō joroque marī átiyami Dios. Cū, caānicōāninucūħ, cā caátirotiore bairo marī átiānio joroque ī, āmerē tiere marī masiōñami. Atie cū caquetibħjñagarique mai camasārē cā camasñðetajere āme roque nippetiro camasā poari ati umħrecóo macāñnarē na masiō joroque átiyami Dios. Bairo tiere na cā camasñðrō jāgori yua, cariape tiere tāgori bero na catāgoħasparore bairo ī, na masiōñami Dios.

²⁷ ¡Marī Paca Dios, jīcāħħā caācā, ñe ûnie rħsaeto camasī majürē cā marī basapeoto! “Cū, Dios jetorea cā caátimasñrījē cā catutuarije, tocānacā

ROMANOS 16:27

lxxix

ROMANOS 16:27

rãmua to ãnicõã ãmarõ," marĩ ï tãgoñatutuacõã nin-ucûgarã, marĩ Quetiupau Jesucristo jãgori. Bairoa to baiáto.

Tocãrõã niña atie queti yu cawoaturije.

**Dios Că Cauetibăju Cūrīcă Tuti
New Testament in Carapana (CO:cbe:Carapana)**

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Carapana

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Carapana

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022
69a83a35-f961-5e00-b9bd-ee04b851efbd